Արեւելեան
Մամուլ
ՀԱՅԵՐԷՆ
ՄԶԳԱՅԻՆ
ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ
1909
39ՐԴ ՏԱՐԻ
10 ՓԱՐՏ. ԹԻՒ 7
ԽՄԲԱԳԻՐ-ՏՆՕՐԷՆ
Մ.Մամուրեան Որդի
ԻԶՄԻՐ
M&M. HASSAKIAN Sons Smyrna

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՄՈՒՇԵՂ ԵՊԻՍԿ.	*Երկունքը*	145
Ց. ԴԱՂԱՆՃԵԱՆ	*Բանաստեղծական*	149
Ռ. ՍԵՒԱԿ	*Հաւերի Հաւնիկ*	153
	Կիլիկեան Հայկական Միտքիւն	154
Կ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ	*Հայր Մեր*	156
ՍՍԵՑԻ	*Պահասը*	164
ԹՂԹԱԿԻՑ	*Մայրաքեացին եւ Մասեաց Ընկերութիւնը*	165
ՄԱՏԹԷՈՍ ԱՐՔԵՊՍ. Ծնանիատական Նամակ մը		167
	Եօթնեկի Լուրեր	168

ՅԱՋՈՐԴ ԹԻՒՈՎ

Ն. Հ. ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

Ա. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

Կ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

Մ. Յ. ԽՏՇԵԱՆ

ՇԱՀԱԽՈՂ ԱՋԴ

Կասք որ կը փափաքին կնքահայր ըլլալ Ձոդ հրամմէն Ս. Ստեփաննոս Եկեղեցւոյ դիմացը գտնուող *Էմբիխիա (Բարեքաղդութիւն)* գործատունս ուր կը գտնուի Ձոխ մեներ մը հարսանեկան մոմերու, *կրչանդ*ներու վերջապէս Բարեկիի եւ կնունքի վերաբերեալ ամէն տեսակ պիտոյքներու յիսուն տարուայ եւ սրեւնոյն ժամանակ դիւրամատչելի գիներով։

Ամէնէն դժուարահաճ յաճախորդն իսկ կրնայ կատարեալապէս գոհացում տալ իր ճաշակին, վասնզի ատանոս մէջ, ուր *Դորայի Թաքթայի, Լուիզիի* պատրաստուած կնունքի վերաբերեալ հանդերձեղէնէ— սկսեալ 10էն մինչեւ 200 ֆր. ամէն քսակի յարմար տրամադրութեան տակ դրուած են։

Տիկիններուը ամէնէն ընտիր, ամէնէն գեղեցիկ եւ ճաշակաւոր ապրանքները հոս սեպհ պիտի գտնեն գերազանց որակ ու վաճառատունը այնպէս որ տրամադիր 1000 ֆր. նուէր ընծայէ իր ապրանքներուս նմանը եւ տեսակը հայթայթողին.

Հնքահայր եւ կնքամայրեր, դիմեցէք այս օրուընէ սկսեալ Ս. Ստեփաննոս եկեղեցւոյ դիմացի վաճառատունս ամենայն վստահութեամբ, որովհետեւ ձեր առաջին այցելութիւնը պիտի հաստատէ Ձեզ այս տողերը *ոչխար* չեն եղէ ոչ բուն իրողութիւն։

«Ա. Մ Ա Մ Ո Ի Լ» ի

38 *տարուան հաւաքածոն ունենալ փափաքողները կրնան պիտի խմբագրութեանս բանակցելու համար։*

ROYAL EXCHANGE ASSURNACE

ՖԻՐՔ ԻՆՔ

A. D. 1720

C. WHITTAL & C°

GENERAL AGENTS

Smyrna

ՌՈՅԱԼ ԷՔՍՉԷՆՃ

ԱՄԵՆԱՀԻՆ և ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԴԵՀԻ և ԿԵՆԱՑ

Հիմնեալ 1720 ին Ի ԼՕՆՏՕՆ

Գոյք ընկերութեան 5,000,000 Անգլ. ոսկի վճարեալ ապահովագրեալներու 27201 42,000,000 Անգլ. ոսկի։

ՀՐԴԵՀԻ ՃԻՒՂ

Ռոյալ Էքսչենճ Անգլիական ընկերութիւնն կ'ապահովագրէ հրդեհի դէմ ամեն տեսակ կալուածք, կարասիք և Ապրանք նպաստաւոր պայմաններով։

Ընկերութեան սկզբունքն է ընծայել ամենէն արդար հատուցում երկու տարուան կամ աւելի ապահովագրութեանց համար յատուկ զեղչ մը կ'տրուի։

ԿԵԱՆՔԻ ՃԻՒՂ

Ընկերութիւնս ամենանպաստաւոր պայմաններով կ'ապահովագրէ

1° *Ամրողջ կեանքի տեւողութեան վրայ.*
2° *Խառն Ապահովագրութիւն*
3° » » *եւ կրկին դրամագլուխ*
4° *Տղոց օժտի դրամագլխովորող եւ այլ պայմաններով։*
5° *Ընկերութեան ապահովագրութիւն*

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել ընդհանուր գործակալներուս Զմիւռնիոյ և շրջակայից ի Ֆրանկաց Թաղ գրասենեակները

C. WHITTALL & C°

Փոխ—Գործակալ *քննիչ պատուիրակին* C. O. OSCAN

ՋԱՐԵՀ Ո. ՈՍԿԱՆ

՚՚ THE GRESHAM ՚՚

"ԿՐԷՇԱՄ"

ԿԵԱՆՔԻ ԱՆԿԱԽԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԻՆՆՈՒՍՈՒՆ

Հաստատուած ՝ 1848ին

Գոյ/ Ընկերութեան	Ա. Ո.	*9014,532*
Տարեկան հասոյթ	» »	*1,438,659*
Վճարուած գումարներ	»	*20,474,666*

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ ԼՈՒԾՈՒՆ

Ընկերութեան Ապահովագրական ընդհանուր կառավարութ. ժէ նստաշրջ. 24 րդ. յօդուածի խիստ ուշադիր ընթերցում կ'ներկայնէք, թէ «Ընկերութիւնը կ'ընդունի Օմանեան գաւառականներու վճարներ ո՛և է տարբերութեանց առջև

Աւելի ընդարձակ տեղեկութեանց համար դիմել ընդհանուր գործակալներուն

ՇԱՐԼ ՈՒԻԹԹԱԼ եւ Ընկ.

C. WHITTAL & C°

Էնթէրնասիոնալ

(L'Internationale)

ՄՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ի ՏԻՒԷԼՏՕՐՖ

Ընկերութիւնս ծովային տրէպծներու վրայ ապահովագրութիւններ կ'ընդունի, ամէն տեսակ ապրանքներու վրայ, խիստ նպաստաւոր գիներով և պայմաններով

Իզմիրի ընդհ. ներկայացուցիչը

Ա. Ե. Ա. ՎԱՐՊԵՏԵԱՆ

Լօճալ կոստանդ Սիւիխսահմ թիւ 11 12 13

Médaille d'Or de l'Exposition d'Athènes 1903

ՀՈՎԱՆՈՑՆԵՐ ԵՒ ՃԱՄԱՆԱԹԻԻ ԷՖԷԼԷՐ

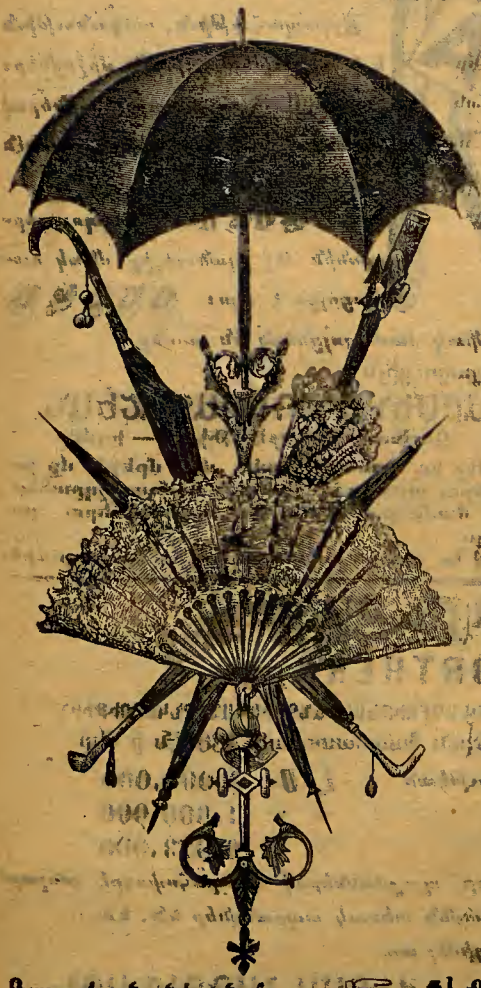

պատրաստ է կանանոց հագուստ, գոյնզգոյն, փիլաճկուն ու հաշակատոր հովանոցներու հիանալի ճոխանոցիկը, հովանոցներ արծաթ շքեղալեզուր ու կատարելագործեալ ԿԸ ԳՏՆՈՒՆԱՆ նոյն իսկ ԵՒՐՈՊԱՅՈՑ ՄԷՋ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐԸ.

☞ ԵԿԷՔ ԱՆԳԱՄ ՄԸ ՏԵՍՆԵԼՈՒ

ու վստահ կրնք ըլլալ նոյն իսկ ձեր ամենէն դժուարահաճները պիտի գոհանան ամէն տեսակէտէ — Նրբութիւն, Նորութիւն, Ամուրիւն, Ճոխութիւն ի ծառ պիտի գտնէք նորագոյն, Հովհարներ արտաք վերջին ստացած է, Գայլուսակներ, Հեռադիտակներ, Ձեռքի կողմներ, Գաւազաններ, զարդարանքի առարկաներ են. եւն.

Գաւառի պատուէրներն հատարար ☞

«ԷՖԷԼԷՐ»ին հասցէն՝

ՅԱԿՈԲ ՊՈՍԹԱՆՃԵԱՆ

Շինչիլիքիւէր փողոց — ԻԶՄԻՐ

ՕՄԷԿԱ

ՏԻԵԶԵՐԱՀՌՉԱԿ ԳՈՐԾԱՐԱՆ ԺԱՄԱՑՈՅՑԻ

ԵՒՐՈՊԻՈՑ ԱՄԵՆԷՆ ԿԱՐԵԻՈՐԸ

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ 1848Ի

ՕՄԷԿԱ ՈՍԿԻ, ԱՐԾԱԹ, ՆԻՔԵԼ ՊՈՂՊՈՋԱՅ ԺԱՄԱՑՈՅՑՆԵՐ

ՕՄԷԿԱ *Միջազգային մրցանակ 1900ի Բարիզի ցուցահանդէսէն։*

ՕՄԷԿԱ. — *Այս ժամացոյցերու յատկութիւններն են՝ ճշդապահութիւն, տոկունութիւն և նորոգութեան պէտքին միջոցներ։*

ՕՄԷԿԱ *Դիւրամատչելի գիներով ծախուած ժամացոյցերու ամենէն օգտակարներն են։*

ՕՄԷԿԱ *Ամէն մարդու գրպանին մէջ դանուելիք միակ ժամացոյցն է այս։* **ՕՄԷԿԱ**

Անմրցելի, անբաղդատելի միակ ժամացոյցներն են ասոնք։

Դիսել առ միակ ներկայացուցիչն՝

ԱՐՄԵՆԱԿՅԳԱՐԱԳԱՇԵԱՆ

Չուխաճ-պէզէսթէն Թիւ 2 — Իզմիր

Միեւնոյն վաճառատան մէջ կը գտնուին նաեւ մեծ մրեբմ մը ուրիշ ամէն տեսակ ժամացոյցներու արուեստ եւ կիներու համար շղթաներ գոհարեղէններ, ինչպէս նաեւ ժամագործներու եւ ոսկերիչներու յատուկ ամէն տեսակ գործիքներ։

Ցանձնարարութիւնք փութով եւ պատուական կերպով կը կատարուին։

ՆՈՐԹՋԷՔՔԸ

(NORTHERN)

ՀՐԴԵՀԻՆԵԱ ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Իզմիրի Գործակալութիւն հաստատուած 1864էն ի վեր

Թրամպուլա Ընկերութեան	Լ. Մ.	3,000,000
Տարեկան հասոյթ	» »	1,600,000
Պահեստի գումար	» »	6,673,000

Ընկերութիւնս նպաստաւոր պայմաններով կապահովագրէ անշարժ կալուածներ, գործարաններ, ամէն տեսակ ապրանքներ եւն. եւն.։

Տեղեկութեանց համար դիմել առ

ՃԷՅՄՍ ՀԱԹԳԷՆՍՕՆ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼ, ԻԶՄԻՐԻ ԵՒ ՓՈՓՐ ԱՍԻՈՑ

Ֆրանկաց թաղ, Բառաճ Սթուրցուեհկեր

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏԱՏԱՌԻԿ

ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ

ՅՕԲԻ ՏԱՐԻՔ

10 ՓԵՏՐՎԱՐ 1909 — ԹԻՒ 7

ԵՐԿՈՒՆՔԸ

Կայքեր կան, որոնք իրենց տեսողութիւնը կորնչացուցած են ջրային դրութեան ժամանակաւոր խանգարումի մը հետեւանքով. յանկարծ զօրաւոր լոյսի մը ողղղումին մէջ կը բացուի աչքերնին, ու կը տեսնենք, որ հակառակ ծայրայեղութիւն մը՝ տակաւին ժամանակի մը համար ալ զանոնք իրենց տեսողութեան կարողութենէն կը զրկէ։

Միւնոնը պատահեցաւ Թուրքիոյ ազատագրուած ժողովուրդներուն համար։

Թուրքիա, գոնէ քառորդ դարէ մը ի վեր, իր վարչական ձեւին մէջ ենթարկուած էր բռնապետական այն տեսակ քմահաճոյքներու, որ չէր կրնար աշխարհի գաւառատանին տալ ներկայանալ իրեւ քաղաքակրթուած ու օրինական կազմակերպուած պետութիւն։ Չուլամին ամենէն գազանային ձեւերը, խժդժութեանց ամենէն ահռելիները, անիրաւութիւններու բռնաբարումներու, թալանի և կարդերու ամենէն քաոսնելի երը՝ երկար-Քէօչէկէն ծրագրուած, հետզհետէ կատարեալ իրողութիւններու կարգը անցան, և պատմութիւնը զանոնք սրսիռներով արձանագրեց իր էջերուն մէջ։

Սահմանի ու արհամարհումներու տիրապետութեամբ բռնատանջուած Թուրքիան, Օսմանեան Սահմանադրութեան կամ Գանունի էապահի ջնջումով, կարծ ի կարգ դէպի իր կորուստը գիմող երկիր մը եղած էր, կարօտ քննամակալներու հակոդութեան։ Եւրոպան՝ մշտարթուն դիտող այս գահավէժ անկումներուն, որուն կը դիմէր երկրին կառավարուած ցաւագար, ներքին ընկերական ու քաղաքային կռիւներով, ցեղային պայքարներով յօշոտուած,

անդամալուծուած Թուրքիան, իր որսաբաժինը փրցուց չարունակ անոր չաղխած մարմինէն։ Եւ օգուտ քաղելով ներքին կռիւներէ, Թուրքիոյ բաղկացուցիչ տարրերուն ցեղային հակառակութիւնները, և Եըլտըզի սեւ գաժարիլլային չարաշահութիւնը ինքնաստ իրեն գործածեց, գեղծանելով իր խնամակալի դերէն։

Արհաւիրքներու քեռին տակ ճնշուած, և լրտեսներու լեգէոնով ցանցուած Թուրքիան յանկարծ իր արիւնոտ արդանդէն ծնցուց ազատութիւնը։ Բայց այսօր այդ ազատութիւնը պէտք եւ դածին չափ ողջմտօրէն չըմբռնուեցաւ ժողովուրդէն։

Թուրքիոյ բաղկացուցիչ ազգութիւնները կէս դարէ ի վեր զբաղուած հինեական զարգացումի մը բոլոր առաւելութիւններէն, չէին կրնար յանկարծական փոփոխութեան մը առջև պահպանել իրենց մտքի ու սրտի հաւասարակշռութիւնը, և ահա ազատութիւնը նկատուեցաւ ու ըմբռնուեցաւ պատասխանատուութենէ զերծ անկարգապահութիւն մը միայն։

Քաղաքացիական դաստիարակութեան բարիքներուն ծայրայեղօրէն անտեղեակ ու անվարժ ամբոխները (foules) առ րոպէ կերպով չէին կրնար ինքզինքին ցուցադրել երէկի բռնութիւններէն յանկարծ ու բլտօրէն անչաւուած և Սահմանադրական լեժիմով օժտուած ազատ ապարէզի մը վրայ։ Զգացումի զսպուած հոսանքին առջև քաշուած թումբը յանկարծ փլցուելուն, տհագին ջրոդում մը պոռթկաց, ու սպառնաց իր հետ տանիլ կարգ մը ցնցային ու անհատական պարկեշտութիւններ, որոնց գոյութեան մանաւանդ այսօր պէտք ունէինք ազատութիւնը լրջօրէն գնահատելու, և անկէ իրապէս նպաստաւորուելու համար։

Նախ, երկրին բաց դուռներէն պէպի ներս խուժեցին Հայ գաղթականութեան այն տարրերը, որոնք արտաքսմանի մէջ պատուբռ ընկերական պարկեշտ կեանքի իրենց դասալքութեամբ, օտարներու առջև Հայ ցեղին արժանապատուութիւնը արատաւորելէ վերջ, այս անգամ դէպի ներս կը խուժէին, ոչ իբրև ընտանիքի պարկեշտ հայրեր կամ զաւակներ իրենց մայրենի երկիրը, հայրենի օճախը փնտռելու ներքին, հոգեկան կարօտակիզումով, այլ իբրև պարզ բախտախնդիրներ, որոնք օտարութեան մէջ իրենց կրած կորանքէն ու բարոյական նսեմութենէն վերջ, կուգային գոլորշեկեղեցիները ապաստանիլ, ու ազգասէրի կամ փեստայիի կեղծ դիմակին տակ չքնած, բլտօրէն խլել՝ ազգին մնացուկէն, իրապէս աղքատին ատմանուած նպաստի դումարը։ Ոմանք նոյն իսկ՝ իրենց անամօթութիւնը պատուոյ զգացումին գերիզման չինած, չէին կենցան քնաւ իրենց ոսկիներուն չէքերը քուրջերու մէջ ծրարել, և գլխարկնին բացած՝ եկեղեցիին բակը հայի դրամ մուրալ։ Ասի ազատութեան արշալոյսին, ցեխոտ մէկ դրուագն էր Հայ պանդուխտներու կողմէն անամօթաբար ցուցադրուած։ Զենք կրնար

ուրանալ, թէ՝ անոնց մէջ չատ պարկեշտ, չատ ազնիւ պանդուխտներ կային, որոնք հայրենիքի հողը կը թրջէին երջանկութեան արցունքով, զոր ազատութիւնը կը բուսցնէր տարիներէ ի վեր վաթանին կարօտովը մաշած իրենց աչքերուն խորէն։

Առանց այդ գաղթականներուն իսկ արդէն իսկ քարոզուած ազատութիւնը, իր հետ բերած զգացումի գինովութեամբ, և յեղափոխական կուսակցութիւններու ընդդիմամարտ քարոզութիւնները ժողովուրդը վերածած են անճանաչելի խուժանի մը, մէկդի դնելով անտարբերներու մեծ խումբը, որոնք զարթնումի ո՛ւղի չեն նշան ցոյց չեն տար քաղաքական սա մեծ փոփոխութեան ընդհանուր եռուզեռին մէջ։ Ու թերևս անոնք իրաւունք ալ ունենային չքմեղելու իրենց սա անտարբերութիւնը, քանի որ կուսակցական տիւտիւկը աննպաստ կերպով կը հնչէր անոնց ականջին։ Ամենուրեք ամբոխը կամ խուժանը ինքզինքը կը ցուցադրէ իր հոպէքանութեան ստորնակութեամբ մէջ։ Ժողովուրդին անգիտակցութիւնը կը քշուի արտաքին աննուղդամիտ թելադրութիւններէ ու պատ ր՝ չի կշռուած զգացումներու հպատրութիւնէն, փոխանցութենէն. չիմը՝ իր զենիթին հասած, իրմէն տարամերժելին արտաքսած կը թուի ըլլալ բանականութիւնն ու դատողութիւնը «կազմակերպուած խուժանի մը մասը կազմելուն հետևանքովը միայն, մարդ քաղաքակրթութեան սանդուխին վրայէն չատ մը աստիճաններ վար կ՝իջնէ։ Անտարակոյս, թերևս այդ մարդը կրթուած մէկն էր, խուժանին մէջ բարբարոս մըն է անիկա, այսինքն բնազդով գործող մը։ Անիկա նախնական մարդերու ինքնակամութիւնը, բռնութիւնը, կատաղութիւնը ունենալով հանդերձ, անոնց մտաւանգութիւններն ու դիւցազնութիւնները ալ ունի» (Կիւսթաւ լը Պօն)։ Խաժամուժի այս այլանդակ բայց անխուսափելի ընթացքը հիմա իր բովանդակ ակնյայտնութեամբ չարժման մէջ դրուած է, երկար տարեն զսպանակուելէ վերջը։ Ցաւալին այն է միայն, որ Թուրքիոյ ժողովուրդներու, ու մասնաւորապէս տաճկահայերու մէջ դիտուած կարգաւորումի, կամ կազմակերպութեան յատկութեան չգոյութիւնը, պատճառ կ՝ըլլայ, որ խուժանին ազատասէր մղձեռանդութիւնը վտանգաւոր հանգամանքի մը առնչուի մեզի։

Յատ որ ալ մեր ցեղային յատկութիւնները վարագուրող ո՛և է ոյժ գոյութիւն չունի, ու մենք մեր ուզած կամ մեր կըրցած կերպով կրնանք ինքզինքնիս ցուցադրել, գժբաղդաբար կը տեսնենք թէ ազգային կարգ մը աննչան յատկութիւններու հետ մեր մէջ տպրեցուցած ենք կարգ մը բարդ ու կնճռոտ յոռութիւններ, որոնք՝ իրենց հզօր նախահայրութեամբ, ազգային քայքայումի մը կրնան տանիլ մեզի. ու օր մը՝ ուշ կամ կանուխ, մեր սա անհամեմատելի ու աննկարագրելի կուսակցած ուրախութիւն-

ները պատահաստած պիտի գտնենք մեր վաճառներուն, այսօրին անպիտակից ու անպատասխանատու գաղափարներուն ապաշնորհը։ Վաղուան մեծ ոճիրին երկունքն ունի այսօր. ու քոլոր անոնք, որոնք այսօրուան գերակատարներն են, ու վաղուան պատասխանատուները, եթէ մեզի այսօրուան թայֆայական դուարթացումովը գոհանան, և իրերու ընթացքը պզտորեն, եթէ անոնք թողուն որ խուժանը չարժի ու ծափահարէ, անկարգ, անկանոն գնացքով, անոնք ապահովաբար վաղուան ոճրագործները պիտի ըլլան։

Պէտք է խորհինք, թէ մեր յեղափոխական չարժումներուն, մեր ըմբոստացումներուն, մեր ազգային բողոքներուն նպատակը ազատութիւն ձեռք բերել չէր բնաւ Ազատութիւնը ինքնին, նպատակ մը չէ ու չի կրնար ըլլալ. ան, ամենէն ուժիզ և քանաւոր միջոցն է միայն, ազդերու ձեռք, թագաւորներնէլու համար արդարութիւնն ու ընկերական հաւասարութիւնը, որոնք ազգերու ապատ մրցակցութեան ճամբան հարթելով, տալիքեր ազգային ինքնութիւններու պիտի ընծայեն՝ ամէն դիւրութիւն, ամէն ապահովութիւն, իրենց ազգային ինքնատպութիւններն ու յատկութիւնները մշակելու, պահպանելու և բարգաւճնելու իրենց ցեղի հաւաքական անհատականութիւնը։ Կարծիքի, դաւանութեան, սկզբունքի, և տեսակէտներու տարբերութիւնները պէտք է գոյութիւն ունենան Անոնք ազգի մը մտաւոր և բարոյական հարստութիւններն են։ Միութենականութիւնները յոգնեցուցիչ են և կործանարար, ըլլան գաղափարի, թէ սկզբունքի։ Բայց պարագայ մը կայ, որուն առջև եթէ այդ բոլոր տարամիտութիւնները չի միաձուլուին, հոն կը կենայ ազգային արժանապատուութիւնը, և անհատական կիրքերու զոհ կըլլայ ազգին ապագան։ Այդ պարագային առջև կը գտնուինք այսօր Թուրքիոյ, իր սա քաղաքական կեանքի transitionի ցաւոտ ու տաժանելի գալարումներուն մէջ, բարկացուցիչ ազգայնականութիւններու համար ընդհարման տագնապ մը ստեղծելու վրայ է Վաղուան Սահմանադրութեան կազմութիւնը Թուրքիոյ ըրիստոնեաներուն, ու մասնաւորապէս հայերուն համար գրկումի դատավճիռ մը ըլլալու ամէն հաւանականութիւնն ունի։ Երկարգի բռնապետութիւնը կրնայ խորհրդարանական բռնապետութեան փոխարկել, որչափ ատեն Թուրք ժողովրդեան մեկնակէտը ազգայնականութիւնը ըլլայ։ Անհնար Թիւա իր հարցուկի եռանանին վրայ կանգուն, ազատութեան արշալոյսը ջարդի սպառնալիքով կ'ողջունէ։ Եւ հիմա Թուրք ազգայնականները լսելեան ու գործնապէս Աբդուլ Համիտին բառերով կը խօսին մեզի հետ. «ապէկ չէ ժանուկնորուն հացը առնել և չունեորուն տալ»։ Մեծ մարդասէրին խօսքերը իրականին մէջ կը կապուին Թուրք մոլեռանդութեան կողմէն։

Ու մենք այս ամենուն հանդիսատեսը ըլլալով, դեռ չի գիտակցեցանք մեր ահաւոր դերին, ու կուսակցական գաղեղիկ նկատումներով զբաղուած, չուզեցինք համերաշխութեան կոչը լսել ու գնահատել։

Վճռական վայրկեանին աչքէն ենք հիմա. Թուրքիոյ ազգերուն վերածնութիւնը երկունքի մէջ է։ Այդ ծնունդին կեանքի ապահովութիւնը համազգային խնամքի, համազգային զոհողութեան կը կարօտի։

Ընկերկի՛նք այդ զոհողութեան առջև։

(Ազգ) ՄՈՒՇԵՂ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԳԵԼ-ԿԱՐԴԱԼՈՒ ՆՈՐ ՄԵԹՈՏԻ ՄԸ ԱՌԹԻԻ

Քանի մը ամիս առաջ մանկավարժուհի Օր. Զապէլ Զաքարեան հրատարակեց «Նոր Մանկավարժ — փոքրիկ մանուկներուն առաջին գիրքը» անունով գրքոյկ մը զոր այս օրերս աչքէ անցընելու առիթն ունեցայ։ Ինչպէս անունէն յայտնի է՝ սա պարզապէս քերական մըն է, պատրաստուած՝ ինչպէս կենթադրուի անշուշտ, նորագոյն մեթոտով, և արդէն մր դասագիրք մեր մէջ նոր մեթոտով պատրաստուած չըլլար, հոգ չէ թէ շատ անգամ նոր մեթոտ ըսուածը կրկնութիւնը լինի հին մեթոտներէ մէկուն՝ աւելի կամ նուազ ձեւափոխուած, կամ իր անհեթեթութեամբը փնտռել տայ հնագոյն մեթոտներըւ Եւ այսպէս՝ մեթոտները չարունակ իրարու կը յաջորդեն, ինչպէս դասագիրքերը, թէև մանկավարժութիւնը մեր մէջ համեմատական յառաջդիմութիւն մը ցոյց տուած չըլլայ դեռ։ Անշուշտ ըսել չեմ ուզեր թէ նոր մեթոտները խոտելի են։ Իսկապէս լաւագոյն մեթոտ մը կրնայ անշուշտ մեծապէս գիւրացնել ուսուցումը և թանկագին օժանդակ մը ըլլալ ուսուցչին չանքերուն, բայց ըստիս՝ մանկավարժութեան մէջ ուսուցիչը աւելի գաւն է և ձեռնհաս ուսուցիչ մը կրնայ արդիւնաւորապէս ուսուցանել ամէնէն յոռի դասագրքին վրայ անգամ։ Միայն՝ ինչ որ ցաւալի է, մեր մէջ ձեռնհաս ուսուցիչներու հայտագիրը ըլլալն է. ահա՛ թէ ինչո՞ւ համար լաւագոյն մեթոտով պատրաստուած դասագիրքը միշտ պիտի փնտռուի մեր մէջ, եթէ սակայն ուսուցիչը գոնէ դասագրքին մեթոտը լիովին գործադրելու խղճամտութիւնը ունենայ, գի շատ անգամ տեսնուած է թէ մեր ուսուցիչները իրենց գիտցած կամ ու-

զածին պէս կը գործածեն դասագիրքերը, առանց անոնց պարտադրած մեթոտին հետեւելու։

Օր. Զապէլ Զաքարեանի մեթոտը սակայն պարզունք խոստովանիլ, բոլորովին անակնկալ նորութիւն մըն է, աւելի ճիշտը խիպախ յեղաշրջումը բոլոր նախորդ ու նախընթաց մեթոտներուն, և ահա ճի՛շտ այս պատճառաւ թելադրուեցանք բանասիրականի մը նիւթ ընել զայն՝ յայտնելու համար կարգ մը խորհրդածութիւններ և դիտողութիւններ։ Բայց խօսելէ առաջ այդ մեթոտի մասին, պատեհ առիթ կը համարիմ սա վանկապարտէզ, և մա՛նաւանդ վանկապարտիզպանուհի հրէշ բառին վրայ իմ կարծիքս հրապարակել, ինչ որ չատ անգամ խորհած էի ընել առանց յարմար պատեհութիւն մը ձեռք բերելու։

Կը հասկնամ թէ վանկապարտէզ բառը չհնուած է հետեւողութեամբ եւրոպական բառին, բայց եթէ մեր արդէն ունեցած ծաղկոց բառը որ կարճ ու սիրուն ըլլալով հանդերձ՝ պարտէզի գաղափարն ալ իր մէջ կը բովանդակէր, իբրև դպրոցական հին հաստատութիւն մը պիտակող անուն, չէր կրնար տրուիլ նոր հաստատութեան մը և ան պատճառ նոր բառ մը հնարել պէտք էր, ըստիս՝ աւելի յարմար կ՚ըլլար վանկարան բառը փոխանակ վանկապարտէզի։ Թէև վանկապարտէզ բառին մէջ պարտէզ փոխաբերական առումէ ունի — մանուկները համարելով կենդանի ծաղիկներ և անոնց հսւաքավայրը՝ համարելով պարտէզը այդ կենդանի ծաղիկներուն , բայց միշտ նիւթական պարտէզի գաղափարը մեր մտքին կը զարնէ ամէն անգամ որ լսենք «մանկապարտէզ» յորջորջումը, մինչդեռ մեր մանկարաններուն մէջ նիւթական պարտէզի հետքն անգամ չկայ, թէև շատ ալ աղէկ պիտ՝ ըլլար եթէ մանկարաններն ունենային յարակից ճշմարիտ պարտէզներ։ Ու յետոյ վանկապարտէզ բառը առաջնորդած է աւելի անհիմեթ բառակերտութեան մը, ծնունդ տալով վանկապարտիզպանուհի հօմնավանկ բառին զոր կարելի չէ արտասանել առանց չնչասպառ ըլլալու, թո՛ղ ուղղակի մտքի զարնող պարտիզպան յորջորջումին ալ անտեղութիւնը։ Իմ կարծիքովս՝ մանկավարժուհի անունն ալ կրնար վայելչօրէն ընծայուիլ մանկարանի վարիչ կիներուն, առանց նոր բառի մը դարբնումին պէտքը լինելու։ Այս մէկանկեալ դիտողութիւններէն յետոյ՝ անցնինք մեր բուն նիւթին։

* * *

Օր. Զապէլ Զաքարեան իր «Նոր մանկապարտէզին» սկիզբը դրած է ընդարձակ յառաջաբան մը որով իր մեթոտին և անոր կիրառութեան վրայ անհրաժեշտ ծանօթութիւնները կուտայ և իր իսկ անձնական փորձառութեան վրայ յենած՝ կը բացատրէ անոր առաւելութիւնները։ Այս մեթոտին համաձայն՝ մանուկը կարդալը

պիտի սովրի գրելով, և ասիկա պատկերներու և չարժուձևներու միջոցաւ,— գրեթէ հակադարձը հին դրութեան որ գրելը կը սորվեցնէր կարդալով կամ կարդալէ յետոյ։ «Դագաղիարը բառին ծնունդ կուտայ, կ'ըսէ յարգելի օրիորդը, ուրեմն գաղափարը ներկայացնող պատկերը ներկայացնենք տղուն և ահա բառը ինքնին պիտի գայ»։ Ու նոյն կերպով նաև կը յանձնարարէ ձայները կամ տառերը ծանօթացնել տղոց. այսպէս՝ իւրաքանչիւր ձայնի համար պէտք է առնել մէյմէկ պատկեր որուն անունը այդ ձայնով կ'սկսի, (զորօրինակ՝ ս ձայնը ծանօթացնելու համար մանուկին ներկայացնել սագին պատկերը) ու յետոյ՝ այդ պատկերին անունին առաջին ձայնը գրելու եղանակը սորվեցնել տղոց հաւրնելով այն բոլոր չարժուձևները զոր կրնէ մեր ձեռքը, զորօրինակ՝ ս տառը գրելու համար, յետոյ՝ օդին մէջ այդ չարժուձևները կատարել տալ տղոց և ի վերջոյ՝ նոյնը գրել տալ, մի չա համրելով չարժուձևները։

Գրելով ուսանելու դրութիւնը առաւելիս կ'արդարանայ նաև հոգեբանօրէն, զի հոգեբանական նորագոյն զննութիւններով հաստատուած է թէ ձեռքի չարժուձևները ամենամեծ դեր կը կատարեն մտքի զարգացման գործին մէջ։ Ըսուած է մինչև իսկ թէ ձեռքը մայրն է մարդկային մտքին։ (*) Իրօք հետաքրքրական ու գործնական է նաև պատկերներու միջոցաւ ձայները կամ տառերը ծանօթացնելու մեթոդը որ կը յիշեցնէ գրելու արուեստին նախապատմական դրութիւնը։ կ'արժէ որ բացատրենք համառօտեան այս կէտը։

Ցայտնի է թէ մարդիկ առաջին անգամ պատկերներու միջոցաւ արձանագրած են իրենց գաղափարները։ Այդ ամենահին շրջանին մէջ բառերը կը գրուէին իրենց յատուկ կամ փոխաբերական պատկերներովը որոնք հետզհետէ ձևաշրջուելով՝ նշանաձևերու փոխուած են։ (**) Գրելու այս նախնական դրութիւնը կոչուած է պատկերագրութիւն (écriture figurative) կամ ուրիշ բառով՝ գաղափարագրութիւն (idéographie)։ Պատկերագրութեան հետզհետէ յաջորդած է վանկագրութիւնը (écriture syllabique) այն է՝ բառերը վերնէ կազմող վանկերու յատուկ նշանագրերով գրելու դրութիւնը որուն մէջ նախկին պատկերագիրները (signe figuratif) եղանակաւորուե-

(*) Տե՛ս այս մասին Մ. Մինասեանի ընտիր ուսումնասիրութիւնը «Ձեռք և միտք» հրատարակ. Լոյս (Ամերիկեան) Ջ. Տարի 1907, էջ 289։

(**) Ըստ այս դրութեան՝ զորօրինակ, ծառի մը, շունի մը, լերան մը պատկերը կը գրուէր նոյն առարկաները նշանակելու համար, երբեմն ալ երկու պատկեր միասին կը գրուէր՝ աւելի բարդ գաղափար մը յայտնելու համար. այսպէս՝ իրարու վրայ դրուած **ցուրի** և **աչքի** մը պատկերը կը նշանակէր **արցունք** ևն.։ Չինական այբուբէնը ցայսօր կներկայացնէ գրելու այդ նախնական դրութեան զարգացեալ մէկ ձևը։ (Տես **La linguistique. A. Hovelacque.** էջ 49)։

լով կը գործածուէին իրենց նշանակած բառերուն առաջին վանկին ուժովը միայն։ Հայ տառերուն այբ, բեն, գիմ, յոյնօրչուհները Թերևս նախկին վանկագրական դրութեան մը հետ կապ ունին։ Աւելի վերջը նոյն պատկերագիրները գործածուած են իրենց նշանակած բառին առաջին ձայնին ուժովը որով ծագում առած է ձայնական, այն է՝ իւրաքանչիւր ձայն իրեն յատուկ ձայնանիշ տառեր ունի գրելու դրութիւնը (écriture phonétique ou alphabétique) որ գրի պիւտին վարպետութեան վերջին և ամենակատարեալ ձևն է։(*)

Ինչպէս կը հասկցուի՝ յարպելի մանկավարժութեան նախնական մարզուն գտած ու գործածած այս վերջին միջոցին նմանող մեթոտ մը կը յանձնարարէ ձայները մանուկներուն գրել տալու կամ տառերուն արժէքը անոնց հասկցնելու համար, և արդէն չէ՞ մի որ մանուկն ալ նախնական մարդ մըն է որուն զարգացումն ալ կ'ըլլայ ու պէտք է ըլլայ ձի՛չտ այն ճամբով՝ ինչ ճամբով որ նախնական մարդը հասաւ զարգացման ներկայ աստիճանին։ Եւ ահա անգամ մըն ալ կ'ապացուցուի թէ ալեւին տակ նոր բան չկայ և չատ անգամ մեր նորութիւն համարածը հին մոռցուած մեթոտներու վերկենդանացումն է։

Օր Ջաքարեան իր «Նոր Մանկավարժէզ»էն կը վատրէ նաև հնգելու դրութիւնը զոր ինք «վատթար ու ձանձրացուցիչ» կը գտնէ ամենայն իրաւամբ։ Հետևաբար պէտք չի տեսներ տառերուն անուններ կախելու (այբ, բեն, գիմ կամ ա, բը, գը ևն), այլ մանուանդ կը ջանայ անոնց ձայնական արժէքը ըմբռնել տալ տղոց պատկերներու և ամբողջ բառերու միջոցաւ։ «Բաղաձայնը առանց ձայնաւորի պէտք չէ ըսել, կը գրէ, և բաղաձայնը արտասանելու համար պէտք է ըսել, օրինակի համար, այս ինչ պատկերին առաջին ձայնը, ինչպէս՝ ծ ին համար պէտք է ըսել ծառին առաջին ձայնը ևն»։ Մտուգիւ երախտապարտ պէտք է ըլլալ օրիորդին առ բը, գը, դը ի հնչչային դրութիւնը մերժելուն համար, դրութիւն մը՝ զոր իրր մանկավարժական նորութիւն մըտցուցին մեր դպրոցներուն մէջ խեղաթիւրելով տառերուն իսկական անուններըւ Վաղեմի այբ, բեն, գիմ, դա յորդորչուհները պահելով՝ գո՞նէ իրենց անուններէն կրնայինք զանազանել տալ տղոց գիմը հեչն, բոն դաչն, ցոն ձաչն, ջին չաչն, բենը փիւրչն, հոն յիչն, մինչդեռ վերջին դրութեամբ գը և իը, բը և դը, ցը և ձը ևն. հնչումով քնաւ չեն տարբերիր իրարմէ քանի որ այդ տառերու ձայնական զանազանութիւնները այսօր ջնջուած են արևմտահան աչխարհաբարէն, թո՛ղ այն անռելի տաժանքը զոր հէք

(*) Յորդրինակ՝ կատու նշանակող պատկերագիրը վանկագրական դրութեան մէջ պէտք է գործածուէր կա վանկը, իսկ ձայնանշական դրութեան մէջ՝ միայն կ ձայնը նշանակելու համար։ (Տե՛ս La linguistique. A. Hovelacque. էջ 216)։

մանուկները պարտէին կրել քը, գը, դը-ով տեգելու համար բառերը։

Հետաքրքիր ուշադիր մեթոտ մը, ճշմարտապէս մանկավարժական, որուն ընդհանրացումը մեր մանկարաններուն և ծաղկոցներուն մէջ, պիտի կրնայ յուսացուած արդիւնքը տալ։ (*)

ՅՈՎՀ. ԹԱՍՉԱՆՃԵԱՆ

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԵՐԻ ՀԱՅԾԸ

Թեեւ ամլիման արագ անցար առջեւս,
Բայց անգամ մը եւիդ դարձար անհանգարտ.
Հարցո՛ւմ մը կար քաց շրթներուդ մէջ կարծես,
Աչքիդ մէջ քո՛ց մը հրպարտ։

Ուրեմն ինչո՞ւ զգեզ բռնել չուզեցի
Ու փախուսիկ ձիւնասպիտակ ցաթերեն,
Ու չի կրցայ խայտիդ հետը կանացի
Դեմել անգամ մը նորեն։

Վայրենութիւնդ անյայտացաւ ամլիման վաղ,
Ուրիշներուն պէս հիմա՛ ես, հոգեհամա՛յ,
Անտանելի կերպով քա՛ղր, ու աւա՛ղ,
Դուն կը սիրես զիս հիմայ...։

Ռ. ՍԵՒԱԿ

(*) Քանի մը դիտողութիւններ «Նոր Մանկապարտէզ»ի պարունակութեան մասին— Թէեւ յառաջաբանին մէջ օրիորդը կը յայտարարէ Թէ դասին սկիզբները ջանացած է անխմաստ բառերէ խոյս տալ և մի՛շտ տղուն ծանօթ ու հասոյք պատճառող բառերով կազմել խօսքերը, բայց դժբախտաբար, հակառակ այս յայտարարութեան, անխմաստ բառեր և խօսքեր կը յաճախեն սկիզբի դասերուն մէջ։ Ինչ ըսել են դու հատ առ, պապա քու առ, ասֆ պատ է, շուշանին համար շինած է, հիմա կուզէ պապա մատանի և այլ ասոնց պէս բազմաթիւ այլամոդի խօսքեր։ Ինչ ինչ սխալներ ալ կան որ՝ցժէ կուզեմ յիշել բառական ընդհանրացած սխալ մը զոր օրիորդն ալ գործած է. օրինակ՝ «կը սիրէ ինծի հայրիկը» էջ 22, որ պէտք է ըլլայ հայցական հոլով՝ «զիս կը սիրէ հայրիկը»։ Յառաջի է որ ինծի, ձեզի, մեզի, ձեզի տրականներուն հայցականի տեղ գործածելու սխալը երբեմն կ'ընեն կոր այնպիսիներ որոնց համար այդպիսի սխալ մը չի կրնար ոգիտութեան վերագրուիլ— էջ 25՝ ո տառին բառերուն մէջ օ հնչուիլը և ե տառին բառերուն մէջ և վերջը վ արտասանուիլը կ'ուսուցուի օրինակներով։ Մինչդեռ ե ին բառերուն մէջը, յ ին բառերուն մէջը և վերջը ունեցած հնչումները և իւ բաղագրեալ ձայնաւորին ձայնական արժէքը (սիւն, հիւր ևն բառերու մէջ) սորվեցնելու համար բան մը ըսուած չէ։

ԿԻԼԻԿԵԱՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Գոհունթեամբ կ'հրատարակենք Կիլիկիայէ մեզի ղրկուած յետագայ ծրագիրի մը պատճէնը։

Ինչպէս կ'տեսնուի Կիլիկեցիք ևս սկսած են սթափիլ և լրջօրէն խորհիլ ապագայի մասին և միութիւն մը կազմելով իրենց վարչական, կրօնական, եկեղեցական, կրթական, տնտեսական և քաղաքական վիճակները բարելաւելու և որոշ ուղղութեան մը մէջ դնելու չանգիր կ'գտնուին։

Այս զարթնումը պատիւ կ'բերէ Կիլիկեցւոց, երանի թէ ուրիշ կեդրոններու մէջ ևս այս տեսակ միութիւններ կազմուէին և միանգամ ընդ միշտ վերջանային անորոշ կամ հայոց վիճակին անյարմար ուղղութիւններ կիրարկութեան մէջ գնելու անօգուտ չանքերը։

* * *

ՆՊԱՏԱԿ

Կիլիկիոյ Հայութեան ընդհանուր վիճակի բարելաւումը և զարգացումը, գործունէութեան հետևեալ բաժանումներով.

Ա.	*Կիլիկիոյ*	*Հայութեան*	*Ազգային-Վարչական*	*զարգացումը*
Բ.	»	»	*Կրօնա-Եկեղեցական*	»
Գ.	»	»	*Կրթական*	»
Դ.	»	»	*Տնտեսական*	»
Ե.	»	»	*Քաղաքական*	»

ԾՐԱԳԻՐ

Ա. ԱԶԳ. ՎԱՐՉԱԿԱՆ ՄԱՍ

1.— Կիլիկիոյ Ազգային վարչական գործոց մէջ ստհմանադրական օրինաց լիովին կիրարկումը։

2.— Հաստատում ընդհ. պատգամաւորական ժողովոյ՝ թեմերու ներկայացու ցիչներէ կազմուած։

3.— Հաստատում կաթողիկոսարանի մէջ վարչական ժողովոյ և դիւանները՝ որոնք համաձայնութեամբ իրենցմէ բարձրագոյն վարչութեան։

Ե. ԿՐՕՆԱԿ - ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ՄԱՍ

1.— *Կաթողիկոսարանի մէջ Սինոդի հաստատում։ Սինոդի և Կաթողիկոսի իրաւասութեանց ճշդում։*

2.— *Եկեղեցականներու ձեռնադրութիւն՝ պատկանեալ թեմի Գաւառ. Ժողովոյ ներկայացմամբ։ Եպիսկոպոսի ձեռնադրութիւն՝ պատպատուարական ժողովոյ որոչմամբ։*

3.— *Կուսակրօնութեան բարձում։ Արժանաւոր քահանաներու առաջնորդական և քարոզչական պաշտօնավարութիւն։*

4.— *Եկեղեցական արարողութեանց պարզում՝ համաձայն նախնի դարերու Հայ. Եկեղեցւոյ օրինաց և աւանդութեանց։ Ջնջում չեռատմուտ ծէսերու և արարողութեանց։*

5.— *Վանքերու բարեկարգութիւն և անոնց եւմատական մատակարարութեանց աշխարհականաց յանձնում։*

6.— *Հաստատում ընծայարանի՝ գիտակից եկեղեցականներու պատրաստութեան համար։*

7.— *Մասնաւորապէս բարւոքում քահանայից մտաւոր, բարոյական և նիւթական առնախանձելի վիճակին։*

8.— *Հաստատում կրօնական չրջուն քննիչի։*

9.— *Աչքատեսան Հայ հաստարակութեանց հետ մերձեցման և եթէ կարելի է միութեան միջոցներ յառաջ բերել։*

Գ. ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԱՍ

1.— *Նախնական կրթութիւն պարտաւորիչ։ Բարեկարգում գիւղական վարժարանաց և հաստատում՝ ըստ կարելւոյն կրթական միացեալ ծրագրի՝ նկատի ունենալով միշտ տեղային պահանջները։*

2.— *Հաստատում կիւլիկեան մանչերու երկրորդկն. վարժ. մը։*

3.— » » աղջկանց » » »

4.— » *Վարժապետանոցի մը, կրթական երկսեռ պաշտօնէից պատրաստութեան համար։*

5.— » *գիշերային և կիրակնօրեայ դասախօսութեանց ամեն քաղքի մէջ։*

6.— » *ընթերցատան և գրադարաններու* » » »

7.— » *լսարաններու երկսեռ հասարկ.հմր.* » »

8.— *Բարւոքում ուսուցչաց նիւթական վիճակին։ Նպաստել անոնց մտաւոր և բարոյական վիճակի զարգացման։*

9.— *Բարձրագոյն վարժարանաց մէջ ուսուցիչ և վարժուհի պատրաստել։ Զբաղուիլ մասնաւոր ընդունակութիւն ունեցող տղոքներ մասնագիտական վարժարաններ ղրկել։*

10.— *Հաստատում կրթական չրջուն քննիչի։*

Գ. ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՄԱՍ

1.— *Երկրագործական և կլիմային յարմար զանազան հողային շահաբեր մշակութեանց հաստատումն։*

2.— *Աշխատաւոր աղքատ դասակարգերու շահերու պաշտպանումն։*

3.— *Հրապարակախօսութեամբ և գրքոյկներով հողագործական, արհեստական և տնտեսագիտական ծանօթութիւններ տարածել ժողովրդեան մէջ։*

4.— *Գիւղատնտեսական վարժարանի հաստատումն։*

Ե. ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՄԱՍ

1.— *Քաղաքացիական իրաւանց և պարտականութեանց գիտակցութիւն յառաջ բերել ժողովրդեան մէջ։*

2.— *Միութեանս ծրագրին գործադրութիւնն՝ տահմանադրական բէժիմի տեւականութեամբ միայն ապահովուած ըլլալով՝ նոյնին պահպանութեան համար միջոցներ պիտի տնօրինո՛ւին։*

3.— *Միութեանս ընդհանուր աշխարհահայեացքն է դրամագլխի, տաղանդի և աշխատանքի համերաշխ գործակցութիւնը։*

ՀԱՄԱՌՕՏ ԱԼԵՐ(*)

ԽԳ

Երիցուհին չ'լսեց օրհնութեան մրմունջը, վանդի այդ վայրկեանին ինքն էր որ հարազատ մօր մը բոլոր խանդակաթ հրճուանքով, որդեկորոյս մօր մը բոլոր կսկիծներով և այդ կսկիծներուն հատուցական վարուելով համակուած՝ որ իբրև մուխ մը կը ցլուէր եւ լեզուտրակէս ճառագայթող լոյսի երեսէն, իր հոգին կ'ծածուէր մանկան ամբողջին վրայ, եթէ անհնարին չէ այսպէս պատկերացնել տեսարանը։ Նա ոչինչ կը լսէր երախային շնչառութենէն հեռի, ոչինչ կը տեսնէր անոցմէ դուրս։

Իսկ աւագերէցը դարձաւ դէպի պատուհանը ու փեղկերուն ճեղքերէն կարծելով տեսնել չուքի մը փախուստը՝ անպարտ արձակուղ ամբաստանեալի մը անպուսպ վազքումով արձագանքից ծաղկատի մօր մաղթանքին։

— Օրհնեա՛լ է Աստուած, ու մօտ գալով իր կնոջ յարից. էջ՝ որ պիտի ոդեգրենք այս անտէրունջ երախան։

(*) Տես Թիւ 6, էջ 131։

— Մինչ արդէն մերը չէ՞ նա . . . գոչեց երիցու հին զարմանքով. ինչո՞վ կը տարբերի մեր արիւնէն . . . բայց ինչո՞ւ կարմիր՝ փախանակ կապոյտի կամ դանաչի . . . և չտապով քակեց մանկան վիզէն բոլորուած կարմիր ժապաւէնը, որու ծայրէն կախուած էր նոյնպէս կարմիր մեռաղէ փոքրիկ փայլուն սիրտ մը։

— Ա՜հ, դարձեալ կարմիր, ի՜նչ անախորժ ճաշակ . . . ո՞վ դիտէ երէկ մայրը իր սիրտին արիւնով չէ՞ ներկած ասանք . . . ։

Ու քացաւ կարմիր սիրտը, որ կը պահէր վարդապոյն թուղթի կտոր մը վրան գրուած սև տառերով։

Հայ է, ակռտուած չէ։

— Ուրեմն ի՞նչ անունով պէտք է մկրտել, հարցուց քահանան անտարբեր։

— Տեսե՛ք . . . ու երիցուհին աւելի քան երբէք յուզուած ու դողահար՝ իր առջնապահից երեսակայութեան մէջ յուսահատ ըլլալու երկիւղով անդոս՝ որ չէր կրնար տատամսիլ սակայն տասը տակոյսի բեռին տակ, վտահ իր վշտաբեկ սիրտէն տուն ուղուած պատգամին անսխալութեան, քակեց խանձարուրին կապերը, բացաւ շրջերը և այլ ևս կին տեսան որ մանչ էր երախան։

— Համբա՛ր . . . գոչեց երիցուհին այս յայտնութեան հանդէպ իբրև թէ իր երեւնիկ մայրութեան վերափոխուած ըլլար։

—Ո՛չ, այլ ինչ որ Աստուած կ'պարգեւէ մեզ՝ պէտք իր անունով կնքուի . . . յարեց Տէր Մնակ հանդիսապէս։

— Ուրե՞մն . . .

Երախան կը ճչէր, հաւանօրէն ան օթի էր. երիցուհին ի զուր կաչխատէր լռեցնելու. ինքնամոռաց վիճակի մէջ իր ձեռքը մեքենաբար տարաւ կուրծքին, հոն գտնելու համար մարդկան առաջին ու միակ սնունդը, և իսկոյն զգաց որ տարիներ առաջ կանուքի այդ աղբիւրը չամքած էր արդէն։

Ինչ չհաւոյ սակայն հազուագէպ ու փառաւոր հանդէսի երեւոյթն զգնցաւ տունը. Վիրկին իրր՝ իր ազկան եղբայրը գրկեց ընկճիկ մանուկը և իր մայրական ասինքը նուիրեց անոր։

Ըստ որում զանքիւղի պատմութիւնը առեպ կը կրկնուէր քաղաքին մէջ, և ինչ որ կրկնուելու ենթակայ է՝ առկուա կ'կորսուի իր հզաւոր բնութիւնը ու ժողովուրդները կը վարժուին իրր սովորութիւն նկատել սոսկ տեսակ մոլութիւն, մինչև իսկ ճիրը, մանաւանդ երբ այդ ժողովուրդները կ'սպրին անդադրական բռնակալութեան ազգ ու թռչնով ապականուած հողին վրայ, հետեւապէս իր պարզութեան մէջ որքան ալ արտակարգ երեւոյթի մը հանգամանքը չունէր օրուան դէպքը, բայց մինչև առագնէրէկին գուռը ձեռք առնելու ատիճան ցոյցի դրուած յանդգնութիւն մը չէր կրնար իրեւ ամիկ պատահար հասարակութեան հետաքրքրութենէն վրիպիլ, ասոր համար հայոց թաղի բնակչութեան գանազան

դասակարգելու մէջ այլ և այլ նշանակութիւններ սկսան ստեղծուիլ խորհրդաւոր պատահարի մասին։

Ընդհանրապէս կը կարծուէր թէ հարուստի մը պիտակն էր որ կը յանձնուէր քահանային, անշուշտ խանձարուրին մէկ ծայրը հաւ.գուցուած պատկառելի գումարով մը, և այս կարծիքին այժ կուտային ամէն անոնք որ քիչ շատ Տէր Մնակը մօտէն ճանչնալու առիթը ունեցած էին. կային նաև տեսակ մը անուշ լեզուներ՝ որ կը փորձուէին սխրալի հովուերգութիւն մը հետևցնել բուխ սիրտ քահանային ծանուցեալ զգայնութենէն . . .։

Ինչ որ ալ ըլլային հասարակաց թերու ու դէմ ու զանազան կարծիքները սակայն՝ Տէր Մնակ Ա.ստուածոյ այն ընտրեալ մարդն էր որ մարդասիրութեան բոլոր ցոյցերը կատարել էր մէկ անգամէն ամփոփել իր խնամարհ ու զոհաբերուած անձին վրայ, և այսպէս ժողովուրդին մէջ անկեղծօրէն կը յայտարարէր թէ իր պահպանութեան յանձնուած երախան պատրաստ էր տալու այն բարի քրիստոնեային՝ որ պիտի փափաքէր որդեգրել զանի ու պիտի երաշխաւորէր թէ իբրև իր հարազատ որդին ու ոչ նուազ հոգածութեամբ քան հարազատ ծնող մը պիտի խնամէր Ա.ստուածոյ ա.ստնդը. ընականօրէն չի պիտի գտնուէր այս առաւելութիւններով օժտուած բարերար քրիստոնեայ մը, ու եթէ գտնուէր իսկ՝ քահանան նոյնպէս կարող էր պարտականութիւններու բարդումով որ և է հաւատացեալի եւանդը մարելու . . .։

Որքան ուրեմն բախտաւոր պէտք էր ըլլալ պիտակ մը՝ որ կ'իյնար դիրքի տէր և սուրբ անձնաւորութեան մը գիրկը ու թերևս անոր անունը պիտի կրէր, մինչդեռ անդին չար բաղդին բերումով նոյն պայմաններու տակ աշխարհ եկող անմեղ երախաներ իբրև փողոցի չուներ կը լքուէին անոք և անօթի, անշուշտ օր մը հասարակաց արհամարհանքին հանդէպ իրենց անձանօթ ծնողներն անիծելով վրէժի գոնացում գտնելու համար։

Ձեմ հասկնար թէ մարդ ինչ տեսակ գազանէ պէտք է սերած ըլլայ որ հանդուրժէ իրմէ ծնած էակը ընկերութեան ցեխին մէջ նետելու ոճիրին, ինչպէս պիտի նետէր ստկած կենդանի մը տղբի ապլին մէջ. նոյնպէս չգիտեմ եթէ կենդանեաց աշխարհին մէջ կայ այս բնազդով գազան մը։ Ընկերային այս դարաւոր աղէտը չհասկցաւ իր տարածուն ծաւալը ա.ստիճանաբար սեղմել երբ սուտ քաղաքակրթութեան ապականիչ հովը ծայր տուաւ փչել մեր չարբարոս երկիրը ծածկող թանձր մառախուղին վրայ։ Եթէ կէս դար առաջ ապականուած բարքերու հետևանքով ստէպ թշուառ պիտակներ կուգային այլասեռել ժողովուրդներու տոհմային իսկութիւնը, այսօր վիժման ոճիրով կ'հիւծուի ու կ'ապուաւի ընկերութիւնը ...։

Հակառակ վիպական յօրինուածի ուղղութեան՝ որքան ալ գաղափարներու բուռն հոսանքին տեղի տալով, մենք կը փորձուիմ

աւժամապէս դուրս գալ արուեստին գծած սահմանէն գոհացում տալու համար գաղափարին՝ բայց որովհետև ներկայ վէպին հետ ոչ ևէ կապ մը չունին այս և ասոր յարակից ընկերային կենսական հարցեր, որոնց մշակումը կը կարօտի անջատ և ընդարձակ ուսումնասիրութեան ու բազմակողմանի տեսութիւններու, կ'անցնիմ պատմութեանս։

Տէր Մոնակ հոր նախագահութեամբ կազմուած ընտանեկան խորհուրդի մը մէջ որոշուեցաւ Աստուածատուր անունով հինգել ընկերոջ մանուկը. վանդալ Աստուծոյ կողմէ արուած այդ պարգեւին վրայ երկնային հրաշքի մը յայտնութիւնը կը տեսնէր քահանան. յետոյ վանկ մը պակսեցնելով անունէն, երախան Աստուած կոչուեցաւ, ու վերջապէս երկրորդ վանկի մը մալ հանուելով մնաց Աստուր։

Բայց Վիրգին, կեանքի պայքարին մէջ բազմատեսակ վիշտերով զոհաբերուած այս հերոսուհին, մի քանի օրեր յետոյ զգաց իր ֆիզիքական ոյժերուն տակաւ նուազումը. և սակայն չուզից իր արկաւթիւնը վերագրել երկու երախաներու տարած աշխերին իր առաջ կատարի աստատ աղբիւրներուն վրայ. բայց այժ և առատութիւն չէին կարող հանդուրժել հակաբնական վերծումին։ Բնութիւնը անոչնչատ է և առանց խիղճի կը պատժէ ամեն անոնք որ կը զանցեն իր օրէնքով գծուած սահմանները։ Կեանքը պէտք է համակերպի բնութեան օրէնքին։

Ադին կար մի տարբեր ու զօրաւոր պատճառ, որուն հանդէպ Վիրգին տակաւ կը գանէր իր անձը և ակամայ կը ստիպուէր իր զոհաբերութիւնը կիսովին լքելու։ Պարմանեանի որբը կը նախանձէր ընկերոջ երախտյին. նա որքան պաշտպանն էր և անձնուէր Զարուհիին. Վիրգինի աղջկան, նոյն հաւասարութեամբ կ'սիրէր օտար մանուկը։ Մանկական հասարակութեան մէջ՝ ուր մարմնացած անմեղութիւնը կը տիրապետէ, ինչ թունաւոր հիւթով կ'սնի այս ծայրագոյն հակառակութիւններու բնազդումը, համակրութիւն և սիրելութիւն. սիրկա կը դարձի գաղտնիք ըլլալէ երբ համոզուինք թէ չարը բնածին է մեր սահեզծումին մէջ, երբ կարող ըլլանք խորտակել ուսումնասիրելու և ըստ այնմ որոշ սահմաններու բաժնելով դաստիարակելու մանկան հոգեբանութիւնը։ Լևոն իր պօհպօնները կ'սչխատէր հրամցնել աղջկան, ու գաղտնի կը կամէր մանչը. նա կը գրկէր Զարուհին և անոր լացքը արցիւելու համար օրորը ժր կ'երգէր, զոր սորված էր երկու մեծ մայրերէն. նա կը խածնէր Աստուր մինչև իսկ օրօրոցին մէջ անոր քնած ժամերուն։ Վիրգին ոչինչով կարող էր չափ գնել Լևոնի այս ընթացքին. մերթ կը յանդիմանէր ու կ'սպատնար չսիրել զանի, կ'սպատնար ձեռքերն առնել, ու կը տեսնէր որ փոքրիկ սատանան կը գնար Աստուրի օրօրոցին մօտ երգելու, իսկ երբ մայրիկն հեռանար՝ նա կը փութար

համբոյրի ձևին տակ երախային թևը խածնելու։ Վիրգին կը լըր-տեսէր այս բոլորը և կ'ահաբեկէր տեսնելով որ իր սպառնալիքները ոտան կը մղէին կեղծիքի և խաբելու մոլութեան։

Նա կը տեսնէր որ կայտառ տղեկին զուարթ ճռուողումները տակաւ լուրջ հանգամանք մը կ'ստանային ու գաղտնի գործելու գիտակցութիւնը կը զարթնուր անոր թարմագոյն և անխելահաս միտքին մէջ. չարն էր որ կ'սկսէր կազմակերպուիլ արտաքին աշխարհականութեան ազդեցութեան տակ. ուստի, կը մտածէր Վիրգին, պէտք էր առարկան վատրել և ասով տղեկին բարի սրամտութիւններուն ոյժ տալ, թողուլ իր մօտ իր բնական հակումներուն ենթական միայն, այսինքն իր երախան, զոր անչափ կը սիրէր Լևոն։ Բայց վտարել որքը, ասիկա չարագործութիւն էր, որուն չպիտի ներ-բէր ոչ ինք և ոչ ոք. անուշանալ որդն իր կաթով, ասիկա իր առողջութիւնը խանգարել ու Լևոնի վատթարացումը փութացնել էր։ Որքա՞ն դժուար է մայրութիւնը, որքա՞ն ուժի ծանր է դաստիարակութեան գործը։ Հարազատ եղբայրներու և քոյրերու միջև ծնող գժտութեան, ատելութեան ու մինչև իսկ ոճիրներու սերմը մայր կնոջ դաստիարակելու անգիտակցութեան արդիւնք է։

Իր առողջութեան հարցը երկրորդական էր ու նուազ կարևոր Վիրգինի համար. Լևոնի նախանձն էր որ աւելի կը նեղէր զինքը և իր բոլոր ուշադրութիւնը կը կեդրոնանար այդ կէսին վրայ. փոքրիկը պիտի հանգարտէր անշուշտ եթէ ընկերակից երախան քաժնուէր տուներէն, բայց ասով անոր կամքը գոհացում պիտի գտնէր, որմէ պիտի ծնէր անմիջապէս երկու չարիք, թերևս անդիմադրելի, մին՝ տղեկին չփացումը, և միւսը՝ նախանձին յաղթանակը։ Ո՛րքան այս կրկին չարիքին տեղի չտալու համար աւելի քան երբէք անհրաժեշտ էր անաչքունչ որքին ներկայութիւնը. ուրիմն պէտք էր աշխատիլ բարի կամակցողութեան, սիրոյ ու նկարագրի չէնքը հիմնել ու նորածիլ նախանձը խլել տղեկին սիրտին մէջ. այսպէս կը մտածէր Վիրգին, հարուստ ու բեղուն էր իր միտքը, կրնար շատ բան արտադրել իր երևակայած հոյակապ հաստատութիւնը կանգնելու համար կոյս գետնին վրայ, բայց տակաւին վկայեալ ճարտարապետուհի մը չէր նա. փորձառութիւնը կը պակսէր նորատի ծնմօր։

Դեռ այն բարի տարիներուն մէջ, մեր բարի և չկրմեւանդ ծերունին ու պապերը, մանկան դաստիարակութեան, կամ ինչպէս կ'ըսեն ամերիկեան զուտակ անծցնելու տարբեր եզանակ մը ունէին, չնորհիւ որուն մենք բոլորս ծնած ու մեծցած ենք։ Դեռ այն ժամանակ Հայոց բարի կրօնաւորներուն և աստուածաբան քարոզիչներուն թելադրութեամբ, ամեն նայ բարի քրիստոնեայ կը ծնէր ու կ'սպրէր անծանօթ ու գերապոյն հեղինակութիւններու տրամադրութեան տակ, մին Աստուած և միւսը Աստուածայ։ Այս կրկին հակառակ բայց նաւասար ոյժերը կը վարէին քրիստոնեայ ժողովուրդ-

ներու կեանքի։ Աստուած կը վարձատրէր բարին և գործել իր հրամանով Սատանան կը պատժէր չարը. հետևապէս առաջինը դասատու՝ ու երկրորդը դահիճ էր։ Բայց այս դահիճի պաշտօնը իր կրօնական առհնանէն անցնելով ահա որ հնդիկի մը կը խաղար մարդկան ճակատագրին վրայ, որ վհատև սատանան միշտ կը փորձէ մէկ խարել և հրապուրել չար գործելու։

Տէր Մնակ բեմանայի ու պոյ սարված էր այս վարդապետութիւնը և ի պաշտօնէ կը հաւատար Աստուծոյ ողորմածութեան ինչպէս և սատանային բռնատիրութեան։ Իր ներկայութիւնը երկիւղ ու սարսափ կազդէր աշակերտներու երամին, որոնք իրրև ճնճղուկներ լռութեամբ կը փախչէին անոր չուքէն։ Տիկին Ընծայեան միշտ պաշտպան ու բարեխօս կը կանգնէր քահանային սպասնալիքներուն հանդէպ, երաշխաւորելով որ աղաքը պարկեշտ սիրտ ըլլալն ալևս, որովհետև նա իրրև մանկավարժուհի՝ գործնական վարժութեամբ մը ու մի քանի ցաւալի փորձերու հետևանքով համոզուած էր թէ տգան յոռի դաստիարակութեան կը մատնուէր Աստուծոյ ու սատանային տակ պահուելով, իսկ երբ խընդիրը Պարմանեանի պատկին վրայ կեդրոնացաւ, Տիկին Ընծայեան ուղղակի խնդրեց երէցկինէն որ քահանան չպէտք է խառնուի մանուկներու դաստիարակութեան մէջ, ինչ որ սուաջ անուղղակի գործածանձերով զգացուցած էր անոր և իր դիմումներն ապարդիւն մնացեր էին։

Տէր Մնակ պատճառներ ունէր իր հպատմը հանդուգն կերպով կիրարկելու Լևոնին վրայ, վասնզի Պարմանեանի ձագն էր նա, զոր կ'աչէր, չնայ իր որդեգրած նրախան կը նեղուէր անոր նախանձէն, ու վերջապէս Վիրգինի հանգիստը կը վրդովուէր։

Տիկին Ընծայեան դժուարութիւն չունեցաւ Լևոնը զգաստացնել, այնպէս որ քիչ օրուան մէջ նա սկսաւ համակրիլ երախային։

Տուէք ազնիւ ալիւրը վարպետին, նա միայն գիտէ թրելու արուեստը, կ'որոշէ խմորին չափը, կը հասկնայ խմորման աստիճանը և ըստ այնմ կը պատրաստէ պատուական հացը։ Դժբաղդաբար մենք, որքան և ալատ նախապաշարումներէ՝ չ'պիտի յաջողինք այդ պատրաստութեան, որքան ժամանակ որ անուղղայ կամակատարութեամբ յամառինք Աստուածային չ'աշակերտելու։

Ամիս մը անցեր էր որդեգրութեան օրէն ու Վիրգին անարտունչ կը շարունակէր մայրական հոգածութեամբ իր կաթը բաժնել հարազատ ու որդեգիր երախաներուն, բայց աւով իր առողջութիւնը կը տուժէր։ Բնութեան օրէնքը անփոփոխելի է իր բազմակողմանի ու շարունակական ընթացքին մէջ. նա կոյր է և յամառ՝ ազնիւ ու զոհաբերուած հոգիներու հետ համերաշխաբար գործելու մասին, հետևապէս ամէն առաքինութիւն իր որոշ իտէալին հասնելու հա-

մար պարտի մեղանչել քնութեան մեծ և անուշահամ օրէնքին դէմ։ Ոչ մի կամք, ոչ մի ոյժ, ըլլայ կերբնական և աստուածային, չէ կարող կասեցնել կամ տարբեր ուղղութեան մղել արեզնարական չարժումը։ Ամենէ մեծ մարդասէրնիր ամենէ տեսիլ կը տեսնեն իրենց կնանքէն, իրենց գոյութենէն. առանց անձնազոհութեան ոչ ոք իրաւունք ունի առաքինի կամ հերոս կոչուելու։ Հարուստին տուած ողորմութիւնը իր անձնասիրութեան մի հատարակ ուռա միկ գրաւականն է, զոր մենք չատ սովորութեամբ կ'անուանենք բարեգործութիւն. իսկ այն հարուստը որ մինչև իսկ իր լուման կը զլանայ կոնէ թշուառ մը վայրկենապէս մխիթարելու համար, այն պիսին անասունիերուն ամենէն ագռին է։ Անցնինք։

Ճանճնել որդիգիր երախան օտար ծնմայրի մը, ասիկա դեռ այն ժամանակ մեզք էր և ամօթ մեր հատարակութեան համար բայ ի չոջուհիներէ, որոնք իբրև թէ մենաշնորհով մը արտօնուած ըլլային իրենց զաւակները անծանօթի և աւելի աղտոտ կիներու կաթով անուցանելու, ինչ որ յետոյ, տարիներու ընթացքով ընդհանուր սովորութիւն դարձաւ հայ ժողովուրդին ամեն դասակարգին մէջ. ըսած եմ արդէն որ ապականութեան ցեխը վերէն կ'սկսի հոսիլ ու կը տարածուի մինչև ամենախոնարհ գետնի վրայ։

Սակայն «մեծ է Աստուծոյ ողորմութիւնը», նոյնպէս մեծ էր Տէր Մնակի հաւատքն այս մասին. նա միշտ կ'ազօթէր ներկայ տագնապին մէջ և իր անայլայլ յոյսերը կը հաղորդէր ընտանիքի անդամներուն։ Իրիկուն մը երբ կը նախաձաշէր Գաւառական ժողովին, առաջնորդարանի բարապանը փակ նամակ մը յանձնեց Տեղապահութեան հասցէին գրուած. Տէր Մնակ բացաւ նամակը ու կարդալէ յետոյ զայն անցուց Չոջերուն, որոնք կարգաւ աչքէ անցունելով, մի քանիներ զլուխքի նշաններ արտայայտեցին և միւսերը անտարբեր մնացին, Տէր Մնակ սրտմտութեամբ ըսաւ։

— Ո՞ւր պիտի յանգի ասոր վախճանը, օր չկայ որ ազգասի մը չներկայանայ ազգին, հիւանդատունը լեցուն է . . . ։ Ահա երիտասարդ կին մը, որ ազգին դուռը ձեռք կ'առնէ ըսելով որ իր ամուսինն ու նորածին զաւակը ծովային արկածի մը զոհ են գացեր, և ինքը անտէր ու անօգնական լքուած է։

Սուտ է, գոչեց Չոջերէ մին. ինչ եթէ իրաւ ալ եղած ըլլայ քանի որ երիտասարդ է, թող երթայ գլխուն ճարը նայի, քաղաքը մեծ է, փողոցը չ'մնար. . . իր վնասած տեղը ազգին տունը չէ. . . ։

Ժող. վաճառները չնախան ծիծաղով մը գնահատեցին Չոջին չնչին տկնարկութիւնը։

—Բայց այս կինը չ'մտրար, այլ կը խնդրէ պատուաւոր ազգայինի մը տան մէջ ընդունուիլ իբր ծնմայր, կամ վարժուհի, կամ սպասուհի, պատասխանեց տէր Մնակ բռնազբօսիկ ժպիտով մը,

անշուշտ համակերպելու համար ջոջերու տեղնութեան։

— Իրաւ որ ես երէց ամիս յետոյ պատք պիտի ունենամ երիտասարդ ծծմայրէ մը... այլ դժբաղդ որբ թեկնածուն հայ է... ըսաւ ջոջերէն մին ուսերը թօթուելով։

—Այո՛, այո՛, հեռու մեր տուներէ հայ ծառայ. կրկնեցին ջոջերը։

Աբեմն ինչ ընել... մրմնջեց քահանան սրգահատանքով։

—Եթէ Ս. առաջնորդը հոս ըլլար, այդ մասին չ'պիտի փորձէր մեզ դիմելու...։

—Իսկ դուք, Տէր հայր, որ նորին Սրբազնութեան փոխանորդն էք, միթէ միջոցներ կը պակսի՞ն ձեզ աղքատ որբեւայրի մը պահպանելու, յարեց ուրիշ աւելի խղճահար ժողովական մը, որ սակայն ջոջ մը չէր. դուք որ հիմա երկու երախաներ կը մեծցնէք և աշակերտներ կը պահէք Ձեր տան մէջ, միթէ աւելի յարմար չ'պիտի ըլլար ձեզ մօտ պաշտօն մը տալ այդ խեղճ կնոջ։ Այո՛ ձեր առաքինութիւնը վարձատրելու և ձեր որդեգիրը խնամելու համար թերևս Աստուած կը խրկէ այդ կինը...։

—Ահա է պատշաճը, կրկնեցին ժողովականները։

Տէր Մնակ քաջալերուած այս յանձնարարութենէն, դեռ կանչէց բարապանը և հարցուց։

—Ո՞վ տուաւ այս նամակը։

—Սգաւոր կին մը, որ կուլար։

—Ուր է հիմա։

—Նա չուզեց սպասել ժողովին ներկայանալու համար. կ'ամչնար, կը դողար, կարեւի թէ անօթի էր և այժ չուներ ոտքի վրայ մնալու. ես տուի տարի ղէնջը, կինս չկրցաւ պատառ մը բան կերցնել, նա յուսահատ է...։

—Կը բաւէ, այս պիշեր, ժողովէն յետոյ, մեր տունը քեր ղինջը, հրամայեց քահանան ու ժողովը վերսկսաւ օրակարգով զբաղելու։

Մէկ ժամ յետոյ աէր Մնակ օրուան պէտքը երկու խօսքով բացատրելով երիցսհինն, յարեց։

Ահա թէ ինչպէս մարդասէրն Աստուած մէկ անգամէն երջանկութեան կը փոխէ մարդկային ամեն ձախողուած...։

Երէցկինը տեսնելով իր ամուսնի եռանդը, մեքենաբար հարցուց։

—Ո՞վ կրնայ ըլլալ այդ կինը...։

—Չգիտեմ, բիչէն կը տեսնենք։

Շատ չանցաւ ու տեսան։ Հապիւ սեղանը պատրաստուած էր և ընտանիքը կը մօտէր ընթրիքը պատուելու, անծանօթ որբևայրին սենեակ մտաւ։

Նա կը դողար, երեսը ծածկած էր սև քօղով մը, ոչինչ կրցաւ արտասանել։ Մօտ գնաց երիցուհին և անոյշ ձայնով մը ըսաւ։

— Ե՛կ նստիլ սեղան։

Ու սրբևայրիին երեսին քօղը վեր առաւ։ Այն ժամանակ յայտնուեցաւ Որբէլա։

(Շարունակելի)

Կ. ՍԵՓԱՆԵԱՆ

ՊԱՏԱՍԽԱՆՔ

Ա. Մարդոյ 4 թիւին մէջ կարդացի ՀԱՄՇԻՐԱԿի գրած տողերը, Ն. վրդ. Դանիէլեանի ի նպաստ Կիլիկիոյ Սովեալներուն տուած 20 ոսկիի մասին։

Ուզեցինք սոյն երկտողով լրացնել պակասը, զոր ՀԱՄՇԻՐԱԿ կը թաղուր, և իր իրական արժէքին վերածելու նպատակը, որ վարդապետին կողմէն իրեւ ոեֆլամ գործածուեցաւ, չտրաշահուած հայրենասիրութեան մը փառքին համար։

Ա.— Պէտք է վստահ ըլլալ, թէ Ներսէս վրդ. քնաւ վնաս չուներ Սսեցի անանկացած վաճառականներէն, իր վճարած գումարը 50 ոսկի էր, և այդ 50 ոսկին սրիկայ ստանալ պայմանեալ ժամանակին։ Ներսէս վրդ., այդ անանկութենէն ինքզինքը վնասուած ցոյց կուտար իր նամակով, այդ յայտարարութիւնը սուտ մըն էր, հինգ րուն վրայ բարգուած նոր խարդախութիւն մը։

Բ.— Ներսէս վրդ. լրագիրներուն մէջ իր ստորագրութեամբ գրեց թէ, «ի նպաստ Կիլիկիոյ սովելոց» 20 ոսկի գումար մը կը դնէ Կիլիկիոյ կաթողիկոսին տրամադրութեան ներքեւ։ Կասկածներ ունեցանք, ուստի ուզեցինք կաթողիկոսէն հասկնալ իրողութիւնը։ Եւ սեսանք այս առթիւ Կիլիկիոյ կաթողիկոսին քաշուած Ներսէս վրդ.ի հետագիրը. «ՀԱՃՔՆ ԳՍՀՀՏՋԼՏԿՆԵԱՆԱ իկիրմի լիրա . . . տան հէրհնիկե վէրիկեհէ»։ Թողունք, որ այդ դրամը չվճարուեցաւ, ու առնուազն տարի մը վերջ միայն պիտի վճարուի, մուրհակի պայմանաւորումի համաձայն, և այդ գոնէ հետագիրը, լրագրոյ մէջ տեղի յայտարարուած տուկերուն հետ իր հակասութեամբ, պատճառ եղաւ ճշմարտութիւնը երեան բերելու, և ապացուցանելու, թէ Ներսէս վրդ. ի տուածը նպաստ չէ, ու չկրնար նպաստ նկատուիլ։

Ներսէս վրդ., երբ Հաճնէն մեկնեցաւ դէպի Մարաշ, Հաճընի ժողովուրդը, հակառակ իր անձուկ վիճակին, ի հաշիւ իր նորընտիր առաջնորդի ապագայ ամսականներուն 40 ոսկիի կանխիկ վճարում

մը ըրաւ. Ներսէս վրդ. ին, անկէ խոստում առնելով, որ պէտք է Հաճընի վերադառնայ մինչև Ա. Յակոբայ տօնը։ Ներսէս վրդ. փոխանակ Հաճընոյ խնդրոյ մոզովսըրդին տուած խոստումը յարգելու, գնայ ըսած դէմ երթալու Պէյուրթ, Այնթապ և Հալէպ, իր հետևակ ու ձիապահ թափօրովը ներքաշելու բեմիրին, Դամասկոսի ու ամբոխին նկեղեցականները մերժելու մոզովսկական խուռներամէջ, մի միայն իր անձնական փառքին զոհելու առնչութեամբ, և թողուց, որ Հաճընոյ գործերը երեսի վրայ մնան, մոզովսըրդը նեղան ու ստիպի մէկ կողմէն անօթութենէ, ու մեռ կողմէ կարգ մը հարիւր հատ քիշլեներէ։

Ներսէս վրդ. հոս ու հոն թափառելէ ալ ստիպուելով իր դրամը լեցնելէ յետոյ, տեսակ մը փափկանկատութիւնը կաւնենայ իր խոստմնապարտութենէն կատարելու, և իր տաղնապագական վիճակը պահելէ առաջ, յարմար կը տեսնէ՝ իրեն չքմեղանք և իրեն քաւութիւն՝ Հաճընցիներու կողմէն վճարուած 40 ոսկիին կէսը անոնց վերադարձնելու, առ ստորեւ թեամբ միայն, որ Հաճընցին կանխիկ վճարուց իր ոսկին ալ, մինչ Ներսէս վրդ. տարի մը յետոյ վճարուելիք պատարի մը հրամանագիրը կը դնէ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին սրամադրութեան ներքև, գործածուելու համար ի՛նչ թէ կիլիկիոյ այլ Հաճընոյ սովելոց։

Ահա այ Համբաւի մատակարարութեան համար ստիպուած խոտոռութեան մը ուրիշ տեսակն է, զոր դատել ու կշռելը կը թողում ուղղամիտ ընթերցողներուն։

ՍՍԵՑԻ

ՊԱՂԱՔԱՑԻՆ
ԵՒ
ՄԱՍԵՑԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

Այսպէս մենք չպիտի մեռնինք ետ՝ մխիթարեան ազատութեան և արիւնի չըչանալուն ժահուան մօտիկցող մեր հատորակոսկան կեանքովը, ու սա լոյսի ու վերածնութեան օրերուն մենք ալ պիտի բնրնինք իրեցիներնիս առաջդիմութեան ու ազատութեան այն չուգին մօտ, ուրկէ արդէն թիւրքահպատատի չատ մը տեղերու հայերը ըրին իրենց նորակազմ ը կերպարանքովը, լսարաններովը և ընթերցատուներովը։

Բայց Մալաթիացին իր սա վեց ամսուան լուրջ ու պիտակից աշխատութեան պատմութիւնը չըրաւ մինչև այսօր, ու չուզեց ալ խորհելով որ չպէտք էր գրացի քաղաքներու տալ տգիտարերը գործի սկզբնաւորութենէն առաջ իսկ նախատաշարել ու ատելորդ շահասիրութիւններով զբաղեցնել մամուլը իրմով։

Հիմակ որ կը խորհի թէ ա՛լ բան մը կ՚արժէ Մալաթիացի հայ

ժողովուրդին լուրջ չանքերը վեր առնել, հրապարակել, հաճելի պարտականութեան մը նիւթեւ կը գտնեմ ինքզինքս միանգամայն առորագրելու համար կարգ մը տպերը առ Մամուլին մէջ, ուրկէ ինքնահաւօրէն բաւական առեղ ի վեր էր փախ առած էի, ծուլացած էի պարզապէս երևնալ։

Լուրջ և հաստատ հիմերու վրայ կազմուած ընկերութիւն մը ունինք հոս հիմակ, Մասեաց Ընկերութիւնը, որ կը բովանդակէ իր մէջ քաղաքիս հայ գիտակից դասակարգին մեծամասնութիւնը։ Գործունեայ աշխոյժ ընկերութիւն մը, որ հինց մի քանի ամսուան միջոցին, իր լսարանով ու մատենադարանով յեղաշրջեց նորէն կերտեց, վերատիզեց Մալաթիայի հայ ժողովուրդը։ Այնքան չատ է բազմութիւնը, ու այնքան մեծ դէպի լսարան դիմող, ու անկէց ալ մատենադարանի ցանցառ պիրքերուն վրայ վազող հետաքրքիրները, որոնք դէպի զարգացում, դէպի նոր կեանք կը ցանկան։

Աղքատ է մատենադարանը սակայն, տրամադրելի դրամը առայժմ քիչ, ցանկալի հն ու պիտի մնան միշտ, հայրենակիցներու, ընդհանուր հայասէրներու նուէրները։ Ատոր հաւատքը ունինք մեր մէջ, ու չպիտի ուշանայ նաև այն ժամանակը, երբ ընկերութիւնը դուրսէն ու ներսէն նիւթական ու բարոյական աջակցութիւններ վայելած կարող ըլլայ իր նպատակին կարևոր մէկ մասերը կազմող Դիշերային վարժարանը, և Մանուկ մը հաստատել։

Աւրհեստաւոր դասակարգին համար այդ վարժարանը, ու յետոյ Մամուլով մօտ ժամանակէ մը ի վեր բազմացուած և անհրաժեշտ դառնացած տեղական լրագրի մը հրատարակութեան սկսելու համար։ Մի քանի օրէն այդ հրատարակութեան նախափորձը Ջահ անունով, խմորատիպ պիտի ելլէ արդէն։

Այս ընկերութիւնը իր լսարանով մի տեսակ առաջնորդողի դեր կը կատարէ ամէն խնդիրներու մէջ, որոնք կը վերաբերին Մալաթիացի հայուն կրթական, եկեղեցական և հասարակական կեանքին, այնքա՛ն ազդու կը հնչէ անոր ձայնը ու այնքան անմիջական արդիւնք առաջ կ՚բերէ մէն մի որոշումները անոր։

Տեղացի աղքատներուն ուտելիքի և հանդերձեղէնի դրամ գոյացնելու համար Ս. Ծնունդի և տօնական օրերուն առքի ու ծախախոտի գործածումը արգիլուց բացարձակապէս և սիրայօժար ընդունուեցաւ ամենէն, որով կը յուսացուի 50–70 ոսկիի չափ գումար մը առաջ բերել այս կերպով։

Ու առանք ամենը չենք։

ԹՂԹԱԿԱՑԻ

Այրի Տիկին Ս. Մ. Պալապանեան եւ ամբողջ պարագաները հազիւ սթափած իրենց անպատմելի կորուստէն յանձին Մեծ. ՍԱՐԳԻՍ ԷՖ. ՊԱԼԱՊԱՆԵԱՆի, պարք կը համարին իրենց խորին չնորհակալութիւնը յայտնել ամէն անոնց՝ որոնք իրենց վշտակցութիւնները ներկայեցին թէ անձամբ, թէ Տաղկեպաակներով և թէ փոխան Տաղկեպաակի իրենց նուէրներով, այս սխուր մահուան առթիւ։

ԳՆԱՀԱՏԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿ ՄԸ

Հաճոյքով կ'հրատարակենք հետեւեալ գոհունակութեան եւ գնահատական նամակը զոր Ամեն. Իգմիրլեան Սրբազան գրած է Տօքթ. Արմենակ Էֆ. Խաչատուրեանի՝ քաղաքս հաստատուելուն առթիւ, եւ այն անծնուէր ջանմանեցուն համար զորս Ազնիւ Տօքթէօրը երկար տարիներ տարած է Ն. Սրբազնութեան երուսաղէմի մէջ ուր ամենայն ծեռնհասութեամբ ի գործ կ'դնէր իր բժշկական արուեստը։

Ազնուամեծար

Տօքթ. Արմենակ Էֆէնտի Խաչատուրեան

ԵՒն. ԵՒն. ԵՒն.

Զմիւռնիա

Ազնուամեծար Սիրելի,

Ստացանք Ձեր շնորհաւորական գրութիւնը, զոր ուղղած էիք մեզ անցեալ ամսոյ 29ին։ Մեր հայրական գոհունակութիւնը կը յայտնեմք Ձեր սրտագին բարեմաղթութեանց եւ սրտայայտած ազնիւ զգացմանց համար, որք կ'ապացուցանեն Ձեր անկեղծ համակրանքն ան մեզ։

Մեր մանաւանդ շնորհակալութիւնը կը յայտնեմք, նոյնպէս, բժշկական Ձեր այն ճարտար ջանմանեցուն համար, զորս անձնուիրաբար մատուցիք մեզ ընդ երկար ի Ս. Երուսաղէմ և ի ճանապարհին մեր վերադարձի ուղեւորութեան միջոցին՝ ի Պոլիս։

Ուրախ եղանք տեղեկանալով որ հաստատուեր էք ի Զմիւռնի և սանձնուէր կերպով տեղւոյդ Ազգային հիւանդանոցի ներքին հիւանդութեանց ճիւղի բժշկական պաշտօնը, պաշտօն մարդասիրական՝ զոր կը վարէք սիրայօժար և ոյդու օգտակար կընծայէք ղՁեզ անհատներ հիւանդներու դարմանատարութեան կենսական գործին։ Կը գովեմք Ձեր զգացումներն և կը մաղթեմք որ վաս և անչէջ մնան միշտ Ձեր մէջ, որոյ լծորդելով Ձեր վիրաբական փորձ ու ճարտար կատարութիւնը, օգտակար կ'ընծայէք մարդկային ընկերութեան։ Անտարակոյս եմք որ Ձեր այս անձնուէր ծառայութիւնը պիտի գնահատէ Զմիւռնիոյ մեր պատուական ժողովուրդը և քաջալերէ Ձեր ազնուութիւնն։

Կ'օրհնեմք ղՁեզ և կը մաղթեմք կատարեալ յաջողութիւն Ձեր ապագային մէջ։

Մնամք աղօթարար

28 Յունվար 1903

ՊԱՇՏՈՒԱՐՔ Ե. ՊՕԼՍՈՑ
ՄԱՏՓԷՈՍ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

ԵՕԹՆԵԿԻ ԼՈՒՐԵՐ

ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՀԱՆԴԷՍ

ԱՆՑԵԱԼ Կիրակի Քօրտէլիոյի Ս. Աստուածածին Եկեղեցիին մէջ Դուրեան Սըբազան քահանայ ձեռնադրեց Տիրացու Բարեզ Թովմասեանը՝ Դերձանի Սարբ-Քայա գիւղին եկեղեցւոյն համար, անուանելով Նորընծան Տէր Յովհաննէս. ապարտղուեն ներկայ էր երկաւոր բարեպաշտներու հոծ բազմութիւն մը։ Նոյն օրը, կէսօրէ ետք, գիւղին Սահակեան-Վարդուհեան վարժարանին մէջ տեղի ունեցաւ պատշգական սիրուն հանդէս մը՝ ի պատիւ նոյն կրթական հաստատութեան հիմնադիր Աւետիքեան եղբարց, նախագահութեամբ Ս. Առաջնորդ Հօր և խուռներն բազմութեան մը ներկայութեան։ երկաւոր աշակերտաց կողմէ արտասանուեցան ճառեր, ոտանաւորներ, մեներախօսութիւններ, տրամախօսութիւններ և զաւեշտախաղեր, մէջընդմէջ նուագախառն երգերով։ Սոյն հանդէսին կազմակերպութեան և յաջողութեան համար մեծագոյն ջանք նուիրողներէն մէկը եղած է նաև նոյն վարժարանի ուսուցչուհի Օր. Թօզա Աւագեան։ Հանդէսը փակուեցաւ Ս. Առաջնորդ Հօր մէկ գեղեցիկ ատենաբանութեամբ և պահպանիչով։

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՄՍՈՑՍ Չին՝ երկուշաբթի գիշեր տեղի ունեցաւ Տիար Վարդան Ճ. Էլմասեանի ամուսնութիւնը Ազն. Օր. Կիւլա Զաքեանի հետ։ Օղի նպատաւորութիւնը պսակի արարողութիւնը կատարեց Ս. Աստիսանոս եկեղեցիի մէջ, ուր առաջնորդուեցան հրաւիրեալները մատնաւոր կառքերով։ Պսակի խորհուրդը կատարեց Դուրեան Սրբազան, կնքահայրութեամբ Տիար Աստեփան Աւետիքեանի, ապա նոյն կարգով վերադարձան Տիկին Զաքեանի տունն, ուր փառաւոր ընդունելութիւն մը պատրաստուած էր։ Պարերը տեւած են մինչև առաւօտ։ Իզմիրի բնտրեալ դասակարգը՝ գեղեցիկ տեռի մ՝ այլուն ներկայացուցիչներով ասելցուած է շնորհն ու ոգևորութիւնը հոպատանեաց հանդէսին։ Խմբագրութիւնս իր անկեղծ շնորհաւորութիւնները կ՝ներկայէ նորապսակ ամոլին և երկու կողմանն ազգականներու այս ուրախ առթիւ։

ԱՄՍՈՑՍ Չին հինգշաբթի օր տեղի ունեցաւ Քօրտէլիո Ունճեանց տունը՝ ամուսնութիւնը Տիար Յարութիւն Պալեանեանի՝ Ազն. Օր. Զարուհի Ունճեանի հետ, կնքահայրութեամբ Տիար Գեորգ Փափազեանի. այս առթիւ ողբացեալ Յովհաննէս Ունճեանի բոլոր բարեկամները ի յարգանս անոր յիշատակին ներկայ գտնուեցան պսակի խորհուրդին և իրենց շնորհաւորութիւնները ներկայեցին նորապսակ ամոլին և երկու կողմանն պարագայից, որոց կ՝մաղթենք նաև ու Մաման իր շնորհաւորութիւնները։

ԳՐԱԿԱՆ ՆՈՒԷՐ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ կ՝ապահանգրենք հետևեալ նուիրատուութիւնները՝ Տիար Մանկի Գօճամանեան տարեկան Ֆրանսայ մը Վանի Լասան-Ընձեռցատանի, Տիար Անտոն Անտոնեան՝ տարեկան մը Սպարքայի և տարեկան մը Գուրտուրի Ազգ. վարժարանաց, Գահիրէէ Տիար Մ. Գալըքճեան տարեկան մը Կեսարիոյ Հայկեան վարժարանի։

ՄԱՀԱԳՈՅԺ

ՅԱՒՈՎ կ՝ապահանգրենք մահը Տիար Սարգիս Պալապանեանի որ տեղի ունեցաւ անցեալ երեքշաբթի օր։ Հանգուցեալը Թէի յառաջացած տարիքի մէջ, սակայն բնա՛ւ ցոյց չէր տար Թէ այսպէս յանկարծական վախճան մը պիտի ունենայ։ Հին ընտանիքի մը շառաւիղներէն եղած է հանգուցեալը, բարի հայր, տիպար ամուսին և ազգասէր, իր կարողութեան չափով միշտ չանացած է օգտակար ըլլալ իր ազգին և վարած է գանազան պաշտօններ ազգային շրջանակներու մէջ, իր ամենամեծ մխիթարութիւնն եղած է տեսնել իր բազմամիւ զաւակաց երջանկութիւնն, որոցմէ մէկն ալ մեծ տարաժամ մահը չսխազանցօրէն ցնցած էր վերջին տարիներս իր առողջական վիճակը։ Յուղարկաւորութեան տխուր հանդէսը կատարուեցաւ անցեալ երեքշաբթի օր նախագահութեամբ Մ. Առաջնորդ Հօր և յուղարկաւորներու ստուար բազմութեամբ մը։ Եկեղեցական արարողութենէն յետոյ Դուրեան Սրբազան հակիրճ դամբանական մը խօսեցաւ, պարգեւով հանգուցեալին բարեմասնութիւններն, իրբև ամուսին, հայր և ազգային անհատ։ Խմբագրութիւնս իր խորին վշտակցութիւնները կ՝ներկայէ հանգուցեալին այրին Ազն Տիկին Ս. Պալապանեանի, զաւակաց Տիարք Կարապետ, Յովհաննէս Պալապանեանի, աղչկան Ազն. Օր. Մարի Պալապանեանի և հանգուցեալին բոլոր բազմակաց զաւակաց և պարագայից այս տխուր ու անակնկալ մահուան առթիւ։

Խմբագիր-Տնօրէն Մ. ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ, ՈՐԴԻ ✣ Տպագրութիւն Մ. ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ ՈՐԴՒ

BANQUE D'ORIENT

ՊԱՆՔ Տ'ՕՐԻԱՆ

Հաստատուած Բանտատանի Ազգ. և Տըչանտի Ազգ. գրամատան կողմէ

Թրամապլուխ ամբողջութեամբ դրուած ֆրանք 10,000,000

Կեդրոնատեղի ԱԹԵՆՔ

Մասնաճիւղ Կ. Պոլիս, Իզմիր, Սկլաւիկ, Ալեքսանդրիա, և Գահիր

Գործակալութիւն ի Համպուրկ

Պանք տ'Օրիան գրամատան ամէն տեսակ գործողութիւնները կ'ընէ, ինչպէս՝ զանձում և վճռում Առևտրական թղթերու, հեռագրական վըր ճարմունք, առուծախ փոխգրերու և դրամներու, Աշխարհի գլխաւոր քաղաքներու վրայ կուտայ վարկերու բացման դրեր, առուծախ ամենէ տեսակէ արժէթուղթերու, բացում ընթացիկ հաշիւներու, գրաւ արժէթուղթերու և ապրանքներու վրայ և.ն. և.ն.

ԱՒԱՆԴՆԵՐ

Պանք Տ'Օրիան կ'ընդունի դրամի Աւանդներ հետեւեալ տոկոսով

1 1/2 %	3	ամսուան	ատենդի մը	համար	
2 %	6	»	»	»	»
3 %	1	տարուան	»	»	»
3 1/2 %	2	»	»	»	»
4 %	3	»	»	»	»

Բարեգործական հաստատութիւններու աւանդները վերեւի տոկոսէն 1/2 % տաւելութիւն մը կ'ընդունին։

Ի տես վճարելի աւանդներուն համար՝ միակ անձի մը կողմէ և 100 Օսմ. ոսկիէ ոչ աւելի, Պանք տ'Օրիան տարեկան 2 1/2 տոկոս մը կը յատկացնէ։

Պանք տ'Օրիան հաստատութեան տրամադրութեան տակ դրած է, անհնչան վարձքի մը փոխարէն իր հաստատութեան մէջ գտնուած դրամարկղները, հան դրամ և արժքաւոր առարկաներ պահելու համար։

آغوب بوسطانجيان

ՀԵՐԲԵՔԻ ԿԱՑՍԵՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՒԱՆ

ԻՋՄԻՐԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

ՅԱԿՈԲ ՊՈՍՓԱՆՃԵԱՆ

ՀԵՐԲԵՔԻ ԿԱՑՍ. ԳՈՐԾԱՐԱՆԻ հաղորդման ի և համբաւաւոր

աթաագրութիւններէն կ'գտնուին այժմ Իզմիրի սահնաճիւղին մէջ, ևոյն

իսկ եւրոպական ևմանօր ևակ տեսակներ գերազանցող,

ՄԵՏԱՔԱԿ ՇՐՋԱԶԳԵՑՈՒՑՈՒՆԵՐ

ՊԼՈՒԶԻ ՀԱՄԱՐ ՏԵՍԱԿ ՏԵՍ. Ի ՄԵՏԱՔԱՍԵԱՑ ԿԵՐՊԱՍՆԵՐ

ԳԼՈՒԽԻ ՄԵՏԱՔԱՍԵԱՑ ՄԱԼՓԱՆԵՐ ՄԵՏԱՔԱՍԵԱՑ ԹԱՇԿԻՆԱԿՆԵՐ

ԳԱԶՄԻՐՆԵՐ, ՉՈՒՀԱՆԵՐ, ԳՈՐԳԵՐ,

ՍԷՏՃԱՏԻՆԵՐ ԵԼՆ. ԵԼՆ.

Կ'արժէ աչքէ անցնել ինչ որ իրապէս գրաւիչ է՝ առկայն ո՛չ սոսա

NATIONAL UNION SOCIETY ԼՏԴ.

ՈՐՈՒ ԳՈՐԾԸ ՓՈԽԱՆՑՈՒԱԾ ՈՒ ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԱԾ Է

PHOENIX ASSURANCE COMP. LTD. Է

ԼՈՆՏՈՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ 1782ԻՆ,

	Ա.Ազգ. Ոսկի
ՀՐԴԵՀԻ ՃԻԿՂ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ԵՒ ՊԱՀԵՍՏ	4,500,000
ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՒՈՒԹ	1,500,000
ՄԻՆՉԵՒ ԱՑՕՐ ՎՃԱՐՈՒԱԾ ՎՆԱՍ-	
ՆԵՐՈՒ ՓՈԽԱՐԷՆԸ ԱԻԵԼԻ ՔԱՆ	30,000,000

Հաւուրածանիօր այս ընկերութիւնը 1893ին միայն POLICE *մը ստորագրեց 3,474,030 ազգ. ոսկիի հասեալ եւ իբր ապահովագիր ստացաւ Ա.ազգ. ոսկի 33,821, ինչ որ միակ* POLICE*ով մը կրնուած ապահովագրութիւններու մէջ աննախընթաց պարագայ մըն է.*

Այս ընկերութիւնը ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ կ'ապահովագրէ այլեւս տեսակ շէնքեր, ապրանք, կահասիք եւն. ևպահաստառ պայմաններով.

ԸՆԴՀ. ՆԵՐԿԱՑՈՒՑԻՉՆԵՐ ԻՋՄԻՐ

Լ. եւ Լ. ՎԱՐՊԵՏԵԱՆ

ԻՆԻՕՆ ԵՒ ՓԷՆԻՔՍ ԷՄՊԷՆԵՕԼ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ՄԻԱՑԵԱԼ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԴԵՀԻ, ԿԵՆԱՆՔԻ ԵՒ ԱՐԿԱՆԵՐՈՒ ԴԷՄ

ԹՒՐՔԻԱ 59 ՓՈՂՈՑ

Rue de l'Arcade.

ՀԻՒՍՏԱԾՈՒԱԾ

1864ԻՆ

Դրաւագրուած պահեստի կապիտալներ տիպի համ 30,000,000

ՆՇԱՆԱԳԻՐ ՅԻՇԵԼ.— Ե՛ւ մէկ յարմարութեամբ ԻՆԻՕՆ և ՓԷՆԻՔՍ ԷՄՊԱՆԵՕԼ Ընկերութիւնն ունի Հրդեհի, Կենանքի եւ Արկանեաց Դէմ տալ Ապահովագրութիւններ ապահովագրելի արժանաւորի զանազան (գրաւոր) ապահովագրութիւններու դրամագլխին համեմատութեան մէջ, որ մեր ընկերութիւնն ունի, և մէկ յարմարութեամբ ունի մեր ընկերութիւնն կրնայ մրցիլ։ Տրուած տեղեկութիւնները իսկապէս ճշդութեամբ կը մշակուին։ Ուստի ընկերութիւնս ԻՆԻՕՆ և ՓԷՆԻՔՍ ԷՄՊԱՆԵՕԼ Ընկերութեան ապահովագրութիւնները ամենէն աւելի ապահով, մտահոգութենէ ազատ ապահովագրութիւն կ'ընծայեն, որովհետև պատահարի ժամին և կամ նախնական ապահովագրութեան գումարը առանց ուշացնելու կը վճարուի։ Ընկերութեան մը բացած Avenant ցոյց կու տայ որուն ոյժը (և այս առանձին ուշադրութեան արժանի է) արեան մը պատահած ատեն՝ բացի վճարուելիք կենաքի ապահովագրութենէն ԻՆԻՕՆ ՏԷ ՓԷՆԻՔՍ ԷՄՊԱՆԵՕԼ կը վճարէ համապատասխան կամ ևս կամ մէկ հինգերորդ գումար մըն ալ բացէն (ապահովութեան տոկոսներ)։

Աւելի տեղեկութեանց համար դիմել Ընդհանուր գործակալութեան գրասենեակը Իզմիր Շէհրեմինէր Ատտրիական նամականի վրայ։

ՏԻՐԱՆ ԳԱՄՊԱՐԵԱՆ

ESTABLISHED 1782

PHŒNIX ASSURANCE COMPANY L^D OF LONDON

Դրամագլուխ և պահեստի դրամ Ա. Ո. 4,500,000 Տարեկան հասոյթ Ա. Ո. 1,500,000

«ՖԷՆԻՔՍ» 122 տարիէ ի վեր հիմնուած ասոկ հրդեհի ապահովագրութեան Ընկերութիւն մ'է և ցարդ հատուցած է առաւել քան 27,000,000 Ա. Ո. ֆռասուց հասմար։

«ՖԷՆԻՔՍ» կ'ապահովագրէ հրդեհի վէմ շէնք, կարասիք և ապրանք յոյժ նպաստաւոր պայմաններով, Գիմել առ

[redacted]Միացեալ Ընկ. Գործակալ Իզմիրի և Գաւառաց

F. BLACKLER

ROYAL EXCHANGE ASSURANCE

BRANCHE MARITIM

ETABLE A LONDRES

EN 1720

Ծովային Ապահովագրական Ընկ. խիստ նպաստաւոր պայմաններով։ Մանաւանդ պայմանագրութեամբ մը ընկերութիւնս կապահովագրէ նաև բրակի արկածներ, 10 օրուան պայմանաժամով մը ամերիկացիներու (Docks) վէր ինչպէս յԱնգլիա նոյնպէս և պէտաւոր տօքերու վէր մինչեւ Մարսէյլի, Հավրի, Համպուրկի են. են.։

Իզմիրի Ներկայացուցիչ

F. BLACKLER

Ա[illegible]Ի ՕՂՔ ԱՅՍ ԸՆՈՒԿԸ

Ինչո՞ւ հիւանդ կեանք քողուլ ձեր սիրեցեալ ընտանիքին հիւծի ու հալի, ու թերեւս մեռնի, մինչդեռ ամոր մօրիս ձկան իւղով, կիրի եւ սօսայի հիքօֆոսֆիքով պաշտպանուած

ԷՄՈՒԼՍԻՕՆ ԱՓՕԹԸ

տալով, զոն պիրի կրնամ տեսնել առողջ ու բարեկազմ, զուարթ ու գեղադէմ։ Արդարեւ այսօր հազարաւոր պէ պէհճեր, հաստատուղջ եւ երջանիկ եմ, վասնզի պարզապէս դիմեցէ՛ այս դեղարարին Չկիտարա մարմնավաճառից մայրերը, խոհեմ եւ ար էմուլսիօն Սքօթին յատուկ իմաստութիւնը, ի դէպ ժամանակ է։

կին ամոնց տուած են էմուլսիօն Սքօթ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԸ ԱՆՈՐ ՈՐԿՐԱՍՈՒԼԸ ԴԱՐՁԱԾ ԵՆ

կը ծախուի բոլոր դեղարարները եւ բոլոր գեղի մթերանոցները։

GRANDS MAGASINS
DE LA RUE FRANQUE — SMYRNE

P. XENOPOULO & C.ie

ՍԵՒ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆՔ ՖՐԱՆԿԱՑ ԹԱՂԻ

Բ. ՔՍԻՆՕՓՈՒԼՕ ԵՒ Ը.ՆՒ

ՍՏԱՑԱԾ Է ԲԱԶՄԱԹԻՒ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Փողկապներ, Շապիկներ, Օձիկներ, Գուլպաներ, Գլխարկներ եւլն. եւլն.:

Իսկ կանանց բաժնին համար, Գլխակներ, Ծոռածեւ տեսակներ, Վզնոցներ, Էշարպներ, Ժապօներ եւլն. եւլն.

Տօներու և (Occasion)ներուն վաճառքի Ժ. ՏԱՎԷՐՕՆԻ ԵՒ ԸՆԿ.

Այժմ ՊԱԼՓԱԳԵԱՆ – ԿՈՒՐՈՒՆԼԵԱՆ

Տօներու առթիւ մեր հաղուստակրմնաց հարուստ և ճաշակաւոր մթերքը որ վերջերս ստացանք, յատուկ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, սկսեալ անմրցելի գիներով վրան ծախուելու:

Ց. Գ.— Ամէն ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ օրեր Մեծ վաճառում (Sale) ապրանաց մասնաւոր տեսակի մը վրայ խիստ զեղչեալ գիներով:

ՄԵՐ ՄԱՆՉՍԹԷՐԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Թերթիս Մանչսթէրի գործակալութիւնը ստանձնած է Տիար Լազար Լազարովիչ, որու կրնան վճարել մեր բաժանորդներն իրենց բաժնեգիններու արժէքը:

ՄԵՐ ՍԱՄՍՈՆԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Սամսոնի թերթիս գործակալութիւնը ստանձնած է Տիար ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՏԻՎԱՆԵԱՆ ուստի բաժանորդագրուիլ փափաքողք կըրնան դիմել յիշեալին արձանագրուելու համար:

ՄԵՐ ՆՈՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼԸ
Ի Կ. ՊՕԼԻՍ

Զբաղմանց պատճառաւ մեր նախորդ գործակալ Տիար Աբիա Ֆինճանճեան հրաժարած ըլլալով Թերթիս գործակալութենէն, նոյն պաշտօնն ստանձնած է ☞ **Տիար ԽՈՍՐՈՎ ՀԱԼԱՃԵԱՆ**

ձէլալ Պէյ Խան Թիւ 42, Պահչէ Գարու Կ. Պօլիս

Ուստի կ'խնդրենք մեր Մեծ. Բաժանորդներէն որ Թերթիս հետ իրենց հաշիւները անոր հետ կարգադրեն այսուհետեւ:

Իսկ լրագրավաճառներէ ու ծախավաճառներէ կ'խնդրուի դիմել վերոյիշեալ հասցէին ստանալու համար Ա. Մանուկը:

HYGIÈNE BEAUTÉ

CRÈME SIMON

Վայելչասէր կիները

ՈՐՈՆՔ ԴՈՒՋԵՆ ՊԱՀՊԱՆԵԼ

ՈՐԵՆՑ ԳԵՂԵՑԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԳԻՏՔ Է ԱՄԵՆ ՕՐ ԳՈՐԾԱԾԵՆ

ՁՔՄՔԵՔԹՑ

ՔՐԷՄ ՍԻՄՈՆԸ

ԿԼԻՍԷՐԻՆՈՎ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՄԲ ԿԱՐԴԱԼ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ՏՈՂԵՐԸ

ԿՆՈՋ ՄԸ ԴԻՊՉՑԵՒՈՒԹԻՒՆԸ կատարեալ չըլլար՝ առանց գոյնի, մարքրու, Քեան, բոլոր այն տիկինները որոնք հոգը ունին այս Քանկագին ձիրքերը անկոր բուստ պահելու, պէտք է բացարձակապէս մերժեն գործածուԹիւնը այն աժանապին արտադրուԹիւններուն որոնք շռնդալից ռէքլամներով ծախու կ'հանուին. Գործածուած նախնական նիւԹերուն ստորին տեսակէ ըլլալն է որ ներելի կ'ընէ այդքան աժան ծախել զանոնք, Այս պատճառաւ նուազ ստորին տեսակները պատրաստուած են մեղրամոմով կամ օճառով, որոնք օդին մէջ կ'չորնան, և միւս տեսակները, առԹի վտանգաւոր մարԹին համար, կ'պարունակեն այն տեսակ ճարպեր որոնք կ'ԹԹռին, և քիչ առենէն առաջ կ'բերեն անպարմանելի կարմրուԹիւններ և խորշոմներ։

Միայն ՔՐԷՄ ՍԻՄՈՆԸ հնարուած 1860ին, զուտ նշանի **Կլիսէրօլէոի** բաղադրուած՝ առանց ո՛րևէ նիւԹի իրապէս առողջապահական արտադրուԹիւն մըն է. բովանդակ աշխարհի մէջ բոլոր վայելչասէր կիներէն ընդունուած է և նոյն իսկ իւր անունն յաջողուԹեան պատճառաւ է որ բազմաԹիւ կեղծ նմանուԹիւններ երեան կ'ելլեն ամէն օր

1900ի Տիեզերական Արուեստահանդէսին մէջ յարժանացած է Ոսկի Մետալի, ի հարկէ ՔՐԷՄ ՍԻՄՈՆԻ գինը աւելի բարձր է կեղծ պատրաստուԹիւններու գինէն և ասոր պատճառը իսկապէս իր նախնական նիւԹերուն ազնիւ տեսակէ ըլլալն է, որովհետև բոլոր ծախողները կ'խոստովանին Թէ հակառակ անոր համեմատաբար բարձր գնոյն՝ նուազ կ'չահին նմանօրինակ ուրիշ տեսակներու վրայ։

Բնաւ մի վարանիք ուրեմն պահանջել ճշմարիտ **ՔՐԷՄ ՍԻՄՈՆ**ը, միշտ լաւ ուշադրուԹիւն ընելով վերևի վաճառանիշին և յատկապէս երիտասարդ ուԹամ պիտի Ձեաք, մինչդեռ ձեր գրացուհիները պիտի պառաւնան՝ ցաւելով իրենց սխալ խնայողուԹեան վրայ։